

Η ΔΙΦΙΝΑΔΙΑ,

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ.

« Εἰ γὰρ λαβὼν ἕκαστος δὲ τι δύναται τις
Χριστὸν, δειλὸς τοῦτο, κίς κοινὸν πέρας
ΠΑΤΡΙΔΙ, κακῶν ἂν καὶ πόλις ἐλασσόνων
Περὶμέναι, τοῖσι πὺν εὐτοχέων ἂν.»

ΕΥΡΗΠΑ. Φθίνια. στίχ. 1022-1025.

Ἀριθμ. Γ.

1831.

Αὐγούστου 15.

Α. ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

*Στοχασμοὶ περὶ συντάξεως ἢ διοργανισμοῦ τῆς κοινῆς
ἐκπαίδευσως ἐν γένει.*

Ἐξετάζοντες τὰ περὶ διοργανισμοῦ τῆς κοινῆς ἐκπαίδευσως, φαίνεται ἀναγκαῖον νὰ στοχασθῶμεν πρότερον ὅποιαί καὶ πῶσων εἰδῶν εἶναι αἱ ἀνθρώπιναι γνώσεις· ἐκ τούτου ἐμποροῦμεν νὰ κατανοήσωμεν πῶς συμφέρει, κατ' αὐτὰς τὰς γνώσεις, νὰ συντάσσεται καὶ ἡ κοινοδιδασκαλία πρὸς χρησιμωτέραν καὶ κοινωφελεστέραν ἐκπαίδευσιν τῶν διδασκωμένων. Ἐδῶ ὅμως δὲν ἔχομεν νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ τὸ πρῶν τοὺς ἄλλους στοχασμοὺς τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὰ περὶ κοινοπαιδείας θεωρουμένης ὡς πρὸς τὸ εἶδος τοῦ πολιτεύματος, ἀλλὰ θέλομεν λαλήσει ἐν γένει περὶ συντάξεως τῆς δημοσίου ἐκπαίδευσως κατὰ τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀποκτᾷ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, καὶ τὰς χρησιμεύουσας εἰς τὸ εὖ καὶ καλῶς ζῆν τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου κατὰ τὴν ὁποίαν κατέχει τάξιν εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἰσως κατόπιν στοχασθῶμεν τὴν κοινοπαιδείαν καὶ ὡς πρὸς τὸ καθὲν εἶδος τῶν πολιτευμάτων. Οἱ δὲ παρόντες στοχασμοὶ κοινοποιῶνται χάριν τῶν ἀναγνώσων μας ἀπαράλλακτοι σχεδόν, ὅποιοι καὶ ἐγράφησαν

πρὸ ὀλίγων χρόνων εἰς τὸ Γ' τμήμα τοῦ περὶ Πολιτειῶν συγγραμματος, τοῦ ὁποίου τὰ δύο τμήματα ἐτυπώθησαν πρὸ καιροῦ εἰς Παρισίους, καὶ τὴν σήμερον εὗρισκονται εἰς χεῖρας πολλῶν ὁμογε-
νῶν μας.

Ὅλας τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἐπιδέχεται ἡ ἀποκτήσις ὁ ἀνθρώ-
πινος νοῦς, δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς τρεῖς γενικὰς κλάσεις· εἰς μίαν μὲν ὅσας ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος σπουδάζων ἑαυτὸν· εἰς δευ-
τέραν δὲ, ὅσας ἐρευνῶν τὰ ἐκτὸς ἑαυτοῦ σώματα· καὶ εἰς τρίτην,
ὅσας διὰ τῆς σκέψεως καὶ τοῦ συλλογισμοῦ συνάγων ὡς συνεπειὰς
ἐκ τῶν δύο προτέρων, προσαρμόζει εἰς τινὰ σκοπὸν πρὸς ἴδιόν του
ὄφελος. Ὅλαι δ' αἱ γνώσεις αὗται συνδέονται πρὸς ἀλλήλας ὡς κύ-
κλος καὶ συνέχονται ὡς καὶ τὰ συστατικά σημεῖα τούτου συνάλληλα·
ἢ, ὡς ἀπεικασθήσαν ὑπὸ τοῦ Καρτεσίου, σχηματίζουσι δένδρον, τοῦ
ὁποίου αἱ μὲν ρίζαι παραστήνονται μὲ τὰς ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν
ιδίων ἡμῶν δυνάμεων προερχομένας γνώσεις· τὸ στέλεχος συστήνεται
ἐκ τῶν γεννωμένων ἀπὸ τὴν παρατήρησιν τῶν ἐκτὸς ἡμῶν· οἱ δὲ
πρέμνοι ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν συνεπειῶν τῶν προερχομένων ἐκ
τῶν δύο ἄλλων (1).

Τοῦ πρώτου εἶδους αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ὀνομά-
σωμεν ἀρχικὰς καὶ θεμελιώδεις, ἐπειδὴ εἶναι ἀρχὴ καὶ βάσις τῶν
ἄλλων, προέρχονται ἀπὸ τὴν σπουδὴν ἰδιοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἀνή-
κουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν· εἶναι δὲ αὗται, ὅσαι, ἔχουσαι ἀντι-
κείμενον τὸν ἐνδιάθετον, καὶ προφορικόν, καὶ γραπτὸν λόγον, μᾶς
διδάσκουσι πῶς συλλογίζομεθα, πῶς ἐκφράζομεν τὰς ἐννοίας ἡμῶν,
ἢ τὰς παραστήνωμεν εἰς τὴν ἀκοὴν ἢ εἰς τὴν ὄρασιν διὰ μέσων
ἐπιτηδεύων. Εἰς τοῦτο τὸ εἶδος ἀνήκουσιν ἡ Ἰδεολογικὴ, ἡ Ψυχολο-
γία, Λογικὴ, Διαλεκτικὴ, Ῥητορικὴ, Ποιητικὴ, Γραμματικὴ, Μουσι-
κὴ, Ζωγραφικὴ, καὶ αἱ λοιπαὶ γνώσεις, αἱ συστήνουσαι τὰ λεγόμενα
κυρίως Γράμματα, ἢ τὴν Φιλολογίαν καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα.

Τὰς δὲ τοῦ δευτέρου εἶδους ἀποκτῶμεν συζητούμενοι τὰ ἐκτὸς
ἡμῶν σώματα καὶ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως· τουτέστιν ἐρευνῶντες
τὰς ιδιότητας αὐτῶν, τὰς ἀλλοιώσεις καὶ τὰς αἰτίας τούτων, τὰς

(1) Ἴδε Descartes, principes de la philosophie, à la préface, p. 24. Édit. de
Cousin, à Paris, 1824.

σχέσεις ἢ τὰς ἐνεργείας, ὅσας ἔχουσι πρὸς ἀλλήλα καὶ πρὸς ἡμᾶς
αὐτοὺς, τὸ εἶδος, τὸ μέγεθος, τὴν φύσιν των, καὶ ὅσα ἄλλα δύνανται
νὰ μᾶς τὰ καταστήνωσι γνωστὰ καὶ εὐδιάκριτα. Ἐπειδὴ δὲ τὰ παρα-
τηρούμενα εἶναι ἄπειρα καὶ πολυειδῆ, ὁ νοῦς, διὰ νὰ περιλάβῃ εὐ-
κρινῶς ὅλας τὰς ἐξ αὐτῶν γνώσεις, λαμβάνει ἐκ τῶν ἀρχικῶν ἐν
βοήθημα ὀνομαζόμενον μέθοδον, διὰ τῆς ὁποίας συνάπτει καὶ συ-
ναρμολογεῖ αὐτὰς τακτικῶς καὶ εὐλήπτως εἰς διαφόρους τάξεις, ὡς
νὰ συνάγῃ ἐξ αὐτῶν πορίσματα τινὰ ἢ ἀξιώματα κατὰ τὸ μᾶλλον
καὶ ἥττον γενικά. Αἱ γνώσεις αὗται συστήνουσιν ἐν γένει τὰς μαθη-
ματικὰς ἐπιστήμας, τὴν Φυσικὴν, Φυσικὴν Ἱστορίαν, Χημείαν κ.τ.λ.
αἵτινες δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι μὲ κοινὸν ὄνομα Παρατηρήσεως
ἐπιστήμαι ἢ φυσικομαθηματικά.

Αἱ δὲ τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου εἶδους εἶναι αἱ μαθήσεις αἱ προ-
σηρμοσμέναι εἰς τὰς χρεῖας τὰς κοινωνικὰς πρὸς τὸ εὖ εἶναι τοῦ
ἀνθρώπου· ἤγουν ὅλαι αἱ τέχναι ἐν γένει καὶ αἱ ἐπιστήμαι αἱ βιω-
τικαί, ἀπὸ τὴν ποταπωτάτην καὶ βάνουσαν τέχνην τοῦ λιθοτόμου,
φῆρ εἰπεῖν, ἕως εἰς τὴν περικαλλεστάτην καὶ ὠραίαν τὴν τοῦ ἀρχι-
τέκτονος, καὶ ἀπὸ τὴν τοῦ ἀπλουστάτου βοσκοῦ τῶν θρεμμάτων
μέχρι τῆς πολυπλόκου πολιτικῆς ἐπιστήμης τοῦ κυβερνᾶν τοὺς ἀν-
θρώπους. Συστήνονται δὲ καὶ αὗται ἀπὸ τὰ ἐκ τῶν ἐπιστημῶν τῆς
παρατηρήσεως συναγόμενα πορίσματα καὶ ἀξιώματα, τὰ ὁποῖα ἐκ-
θεμένα ἀρμυδιῶς διὰ τῶν ἀρχικῶν, ἐφαρμόζομεν εἰς τινὰ σκοπὸν
ὠρισμένον ἀποβλέποντα εἰς τὸ εὖ εἶναι ἡμῶν. Τὰς τέχνας λοιπὸν
καὶ ἐπιστήμας ταύτας, γεννωμένας ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν ἄνω εἰρη-
μένων ἀξιωματικῶν ἐφαρμογῆς εἰς τὰ τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίου ἐπι-
τηδεύματα, δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἐν γένει γνώσεις βιωτικὰς ἢ
ἐφηρμοσμένας. Ἄν καὶ ὅλαι δὲ ἔχωσιν ὁμοίαν καταγωγὴν καὶ τὴν
αὐτὴν σύστασιν, διαφέρουσιν ὅμως ὑπέρπολυ ἀπ' ἀλλήλων, γινόμεναι
ἢ μία πολυπλοκωτέρα τῆς ἄλλης, δυσμαθητοτέρα καὶ δυσπρακτο-
τέρα, ὅσω καὶ τὸ πρὸς ὃ συστήνεται ἢ καθεμία εἶναι ὑψηλότερον
καὶ δυσκολώτερον.

Ὅλαι αἱ γνώσεις αὗται, τῶν ὁποίων ἐδηλώσαμεν τὰς πηγὰς καὶ
τὴν μετ' ἀλλήλων συνάφειαν, συστήνουσι τὴν ὀνομαζομένην φιλοσο-
φίαν, ἥτις κατὰ τοὺς παλαιούς εἶναι γνώσις τῶν θείων καὶ ἀνθρω-
πίνων ἢ ἐγκοσμίων, γινόμενη τέλειποιός τοῦ λογικοῦ τῶν ἀνθρώ-
πων

πων, φῶς τοῦ νοῦς, καὶ χειραγωγὸς αὐτῶν ἀσφαλέςτατος εἰς τὰ τοῦ βίου. Ἀλλ' ὅλας ταύτας τὰς ἐπισημίας, μ' ὅσῃν ἐπιδέχεται ἡ καθεμία ἀκριβολογίαν καὶ ἐντέλειαν, διὰ τὴν ἀποκτήσῃ τις, καὶ ἂν εἴη ζωὴν μαθουσαλείον, δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἰκανός· ἡ ὅλων τῶν γνώσεων ἀκριβεστάτη μάθησις εἶναι ἀδύνατον ἐνὸς ἀνθρώπου κατορθώμα διὰ τὸ περιορισμένον τοῦ νοῦς καὶ τὴν βραχυτάτην ἡμῶν ζωὴν. Ἀλλ' ὡσαύτως ἀποδεικνύεται ἀναντιρρήτον ὅτι, ὀρθὴ παιδεία διὰ τὴν ἀπαρτισθῆ, ἰκανὴ εἰς τελειοποίησιν τοῦ νοῦς καὶ χρησίμη εἰς τὸ εὖ ζῆν τοῦ παιδευομένου, εἶναι τῶν ἀδυνάτων, ἐὰν δὲν συγκροτῆται ἀπὸ τὰς στοιχειωδεστάτας καὶ τῶν τριῶν εἰδῶν γνώσεις. Διότι καθεὶς ἔχει ἀνάγκην νὰ μαθητευθῆ ὄχι μόνον τινὰ στοιχεῖα ἐκ τῶν ἀρχικῶν γνώσεων, πρὸς κατανόησιν ἑαυτοῦ, καὶ εὐκολωτέραν μετὰ τῶν ὁμοίων του κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν τῆς παρατηρήσεως ἐπισημῶν, καὶ ἐκ τῶν βιωτικῶν μάλιστα πρὸς πρᾶξιν τέχνης τινός, δίχως τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ πορισθῆ τὰ ἐπιτήδεια εἰς συντήρησιν τῆς ζωῆς του, οὐδὲ νὰ συζῆσθαι καλῶς μετὰ τῶν ὁμοίων του. Καὶ τὰ τρία λοιπὸν εἶδη τῶν γνώσεων εἶναι ἀδιαχώριστα, καὶ ἡ τῶν στοιχείων αὐτῶν μάθησις φαίνεται ἀφευκτον καὶ ἀναγκαιότατον εἰς συμπλήρωμα ὀρθῆς καὶ εὐδαιμονικῆς τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου ἐκπαιδεύσεως· ἐὰν δὲ ἐξ αὐτῶν ἓν παραλείπεται, κατ' ἀνάγκην ἡ παιδεία γίνεται χωλὴ καὶ ἄσκοπος.

Στοχαζόμενοι δὲ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ συστηθῆ διδασκαλία βιωφελῆς καὶ χρησίμη εἰς πᾶσαν μίαν τᾶξιν τῶν πολιτῶν, εὐρίσκομεν ὅτι πρέπει νὰ διαίρηται εἰς τρεῖς ὑπαλλήλους βαθμούς περιέχοντας μαθήματα καὶ ἐκ τῶν τριπλῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικίαν τῶν σπουδάζοντων καὶ ἀρμόδια εἰς τὴν κοινωνικὴν των κατάστασιν· ὥστε καὶ οἱ μὴ δυνάμενοι διὰ πτωχείαν νὰ διεθλῶσιν ἀλληλοδιαδόχως καὶ τῶν τριῶν βαθμῶν τὴν διδασκαλίαν, νὰ ἐξέρχωνται εἰς τὸν κόσμον ἐφωδιασμένοι μὲ τὰς ἀναγκαιότητας κἂν εἰς χρῆσιν διαβίωσιν γνώσεις, καὶ τὰς ὠφελίμους εἰς τὸ ὅποιον μέλλουν νὰ δοθῶσιν ἐπάγγελμα. Διότι ἡ παιδεία δὲν ὠφελεῖ οὐδὲ τὸν παιδευόμενον ἰδίως, οὐδὲ τὴν πολιτείαν κοινῶς, ἂν δὲν γίνεται καταλλήλως καὶ ἀρμοζόντως εἰς τὴν τάξιν καὶ τὸ ἐπάγγελμα καθενὸς πολίτου. Ἐὰν ὁ μέλλων νὰ ζῆσθαι ἀπὸ τὰς ἐργασίας τῶν χειρῶν του, μετεργόμενος τέχνην τινὰ, σπουδάζῃ τὰ αὐτὰ μαθήματα, τὰ στοι-

χεῖα, φέρῃ εἰπεῖν, τῆς φιλολογίας, ὁμοῦ μὲ τὸν ὅστις σκοπεύῃ νὰ γείνη ἰατρός ἢ νομικός· ὅποιαν ὠφέλειαν μέλλει ν' ἀπολαύσῃ εἰς τὸ ἔργον του ἐκ τῆς σπουδῆς ταύτης; Καθεὶς μὲν ἐκ τούτων τῶν δύο τελευταίων βέβαια καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν πρέπει νὰ ἀσκήσῃ ἑαυτὸν καλῶς, καὶ ἐκ τῶν ἐπισημῶν καὶ ἐκ τῶν ἐφηρμοσμένων γνώσεων νὰ μάθῃ πολλὰς, καὶ τέλος καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν του ἐπισημὴν διὰ νὰ γείνη καλὸς ἰατρός ἢ νομικός. Ἐκεῖνος δὲ ὅσον ὀλίγον καιρὸν καὶ ἂν καταδαπανῆσθαι, καὶ ὅσους μικροὺς κόπους καὶ ἂν καταβάλῃ εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, διὰ νὰ μάθῃ ἀτελῶς τινὰς λέξεις τῆς παλαιᾶς γλώσσης, τὰς ὁποίας θέλει λησμονῆσαι μετέπειτα, κοπιᾷ εἰς τὸ σκοποῦ του καὶ εἰς μάτην, διότι δὲν θέλουν τοῦ χρησιμεύσει ποσῶς εἰς τὴν τέχνην του τὰ τοιαῦτα μαθήματα. Ἡμπορεῖ δὲ νὰ ὠφελῆθῃ καὶ αὐτὸς μεγάλως, ἂν ἐμάνθανε πρῶτον παιδευόμενος τὰς γνώσεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι γίνονται χρήσιμοι κοινῶς εἰς τὰς πρωτίτας τέχνας τῆς ζωῆς, καὶ διδάσκουσι καθένα τὰ ὅσα μέλλει νὰ ἐκπληρώσῃ χρῆσι εἰς τὴν κοινωνίαν κατὰ τὴν τάξιν του· ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὰς ἰδίως τὰς ἀποβλεπούσας εἰς τελειοποίησιν τῆς τέχνης του. Ἐκ τῆς τοιαύτης σπουδῆς, τῆς κατὰ σκοπὸν τοῦ ὠφελίμου εἰς πᾶσαν κατάστασιν καὶ τάξιν τῶν πολιτῶν γινόμενης, κρέμονται ἐξ ἐνὸς μέρους ἡ εὐπορία καὶ τὸ εὖ εἶναι τοῦ καθενὸς ἰδίως· ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου, ἡ εὐνομία, ἡ δύναμις καὶ ἡ πλουσιότης τῆς πολιτείας.

Αἱ δὲ γνώσεις αἱ γινόμεναι κοινῶς χρήσιμοι εἰς τὰς διαφόρους τάξεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι πολλαὶ καὶ ποικίλαι, τὰς ὁποίας εὐκόλως καὶ εἰς ὀλίγον καιρὸν ν' ἀποκτήσῃ τις δὲν εἶναι δυνατόν, ἐὰν δὲν τὰς διδάσκηται κατὰ τινὰ τρόπον ἀρμόδιον. Ὁ τρόπος οὗτος ὀνομάζεται μέθοδος τοῦ διδάσκειν, συμβάλλουσα εἰς τὴν εὐκόλον καὶ ταχεῖαν μαθητεύσιν τοῦ διδασκόμενου. Εἶναι δὲ ἡ μέθοδος τέχνη διατάττουσα τὰ συζητῶντα πᾶν μαθητῶν (ἐπισημὴν ἢ τέχνην) μέρη καὶ τὰ περὶ τὴν σπουδὴν αὐτοῦ κατὰ τοιαύτην τάξιν ἀλληλοδιάδοχον, ὥστε ὁ μαθητῆς, ἀρχίζων ἀπὸ τῆν μάθησιν τῶν ἀπλουσιῶν, ἀναβαίνει βαθμηδὸν καὶ εἰς τὴν κατάληψιν τῶν ἐξ αὐτῶν συνθέτων, ἀπαντῶν ἀλληλοδιαδόχως γνώσεις ἀναλογημένας μὲ τὰς δυνάμεις του, καὶ βοηθούμενος ἀπὸ τὰ προεγνωσμένα εἰς κατανόησιν τῶν ἐπομένων μετ' αὐτὰ ἀγνώστων. Κανενὸς πράγματος σπουδῆν νὰ κάμῃ ἢ γνῶσιν ν' ἀποκτήσῃ δὲν εἶναι δυνατόν ὁ ἀνθρώπινος

φως εύκολως και βεβαίως, εάν αρχίζων από τὰ στοιχεῖα δὲν προχωρῆ βαθμηδόν εἰς τὰ ἐξ αὐτῶν σύνθετα, και ἀπὸ τὸ γνωστὸν εἰς κατανόησιν τοῦ ἀγνωστοῦ.

Πᾶσα ἐπιστήμη περιέχει τὰ στοιχεῖά της, και ὅσον πολὺπλοκος ἡ δυσμάθητος και ἂν φαίνεται, γίνεται ἀπλουστάτη και εύληπτος διὰ τῆς εύμεθοδίας. Εἰς ὧλων λοιπὸν τῶν γνώσεων τὴν μεταδόνειν και διδασκαλίαν χρειάζεται να στοιχίζομεθα ὡς κυριώτατον ὄργανον τὴν μέθοδον. Ὅσῳ τελειότερα εἶναι αὕτη, τόσῳ ταχύτερα και εύκολότερα μεταδίδεται ἡ μάθησις, και τόσῳ πλειότερας γνώσεις δύναται τις να ἀποκτήσῃ εἰς ὀλιγότερον καιρὸν· ὅσῳ δὲ μεγαλητέρα ἀμεθοδία επικρατεῖ, τόσῳ ὀλιγότερας προόδους ἐνδέχεται να κάμνωσι και οἱ διδάσκοντες και οἱ διδασκόμενοι. Διὰ τούτους τοὺς λόγους και οἱ τῶν φωτισμένων ἔθνῶν ἄνδρες ὁμοῦ μὲ ἄλλους φιλομύσους και φιλανθρώπους ἀγωνίζονται αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, και ἄλλους ἐνισχύουσιν εἰς τελειοποίησιν τῶν ὑπαρχουσῶν μεθόδων ἢ και ἐφεύρουν νέων ἄλλων, μόνον σκοπὸν ἔχοντες τὴν ταχέειαν και εύκολον διάδοσιν τῶν φώτων εἰς τὸν λαόν.

Ἀπὸ τὴν τῶν τριῶν βαθμῶν διδασκαλίαν, ἡ τοῦ πρώτου, ἡ ἢ προπαιδεία, εἶναι ἡ ἀναγκαιστάτη και χρησιμωτάτη εἰς ὧλων τῶν τάξεων και τῶν καταστάσεων τοὺς ἀνθρώπους· διότι και οἱ τὰς τῶν δύο ἀνωτέρων βαθμῶν μελλόντες να σπουδάσωσι γνώσεις, ἀναγκαιῶς ἔχουν να διέλθωσι διὰ τῆς προπαιδείας ταύτης. Ὅθεν δὲν εἶναι ἀδιάφορον, ἀλλὰ μάλις πολλοῦ ἀξίον, τὸ να καταστῆναι αὕτη κοινὴ και εύκολος ἢ ἀποκτηθῆ ὑπὸ τῶν πλειοτέρων, εἰς ὀλίγον καιρὸν και ὀλιγοεξόδως μαθητευομένων ὅσον τὸ δυνατόν πλειοτέρας βιωφελεῖς γνώσεις· ὥστε και οἱ πτωχοὶ, οἵτινες οὔτε χρήματα, οὔτε καιρὸν ἔχουν να καταδαπανῶσιν εἰς δυσκόλους και πολυχρονίους σπουδὰς, να μὴ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τοῦ ἢ ἀποκτώσι τὰ ἀναγκαιότατα εἰς τὴν εὐζωίαν τῶν μαθημάτων. (Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον.)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Πίνακες ἀναγνώσεως διὰ τ' ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος, ἐκδοθέντες ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, πρὸς ἀπαρτισμὸν τῶν τυπω-

θέντων δαπάνῃ τῆς Φιλολογικῆς ἑταιρίας εἰς Παρίσιους, εἰς τὴν ἐν Αἰγίνῃ Ἐθνικὴν τυπογραφίαν.

Ἀπὸ τοῦ 1839 ἔτους σχεδὸν εἶχε παρακαλεσθῆ ἡ ἐν Παρίσιους Φιλαλληλικὴ ἑταιρία ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως μας να μετατυπώσῃ ἐκεῖ διὰ ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος τοὺς πίνακας τοῦ μακαρίτου Κλεοβούλου. Ἡ ἑταιρία ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς να κάμῃ και ταύτην τὴν εὐεργεσίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐλευθέραν και σπουδαίωσαν εἰς τὸν φωτισμὸν της, καθὼς και ὑπὲρ τῆς εὐλευθείας της ἀγωνιζομένη παντοιοτρόπως ἐβόηθησεν ἐνέκρινε δὲ να τυπώσῃ νέους πίνακας, τοὺς ὁποίους δύο τῶν ἐν Παρίσιους ὁμογενῶν κατὰ πρόσκλησιν και δι' ἐξόδων αὐτῆς συνέταξαν. Οἱ Πίνακες τοῦ μακαρίτου Κλεοβούλου, πρώτοι συνταχθέντες κατὰ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν μέθοδον, εἶχον τὰς ἐλλείψεις των· ἀλλὰ και οἱ νεωστὶ τυπωθέντες εἰς Παρίσιους δὲν ἔγειναν τελειότεροι. Ὅλοι εἶναι ΝΕ ἀριθμημένοι μόνον, ἔχι δὲ και διηρημένοι και τεταρτημένοι κατὰ κλάσεις, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ μέθοδος. Ἔως εἰς τὸν ΚΑ περιέχονται λέξεις διηρημέναι εἰς συλλαβὰς· εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς ἠθικὰ παραγγέλματα, γνωμικὰ, παροιμίαι και βιογραφίαι τῶν ἐπιστιμωτέρων ἀνδρῶν τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Εἰς τούτους τοὺς τελευταίους ἄλλοι παρὰ τοὺς τῆς Ζ' και Η' κλάσεως μαθηταὶ δὲν δύνανται ἢ ἀναγνώσωσι μόνον ἄρα διὰ τὰς ἄλλας 6 κλάσεις οἱ 21, περιέχοντες, πλὴν τῶν δύο πρώτων, 7 ἔξεις διηρημένας εἰς συλλαβὰς, ὡς προείπεμεν. Ἴσως οἱ ἐκδοτὰι ἠγνοῦν ὅτι εἰς τὰ σχολεῖά μας ἐστὶν ὁ Ὁδηγὸς τοῦ Σαραζίνου· πλὴν εἶναι ἀπορίας ἀξίον, διὰ τί να μὴ στοιχασθῶσι τὰ ἐκεῖ σχολεῖα και τοὺς ὀδηγούς και τοὺς Πίνακας, διὰ να κάμωσι και αὐτοὶ τὸ ἔργον των κατὰ τοὺς κανόνας τῆς μεθοδου.

Ἀναγκαιὸν ἦτο να γένωσι Πίνακες σύμφωνα με τὸν παραδεχθέντα Ὁδηγὸν τῆς μεθοδου· ἀλλ' ἡ ἐκδοσις αὐτῶν ἀνεβλήθη, διὰ τοὺς τυπονομένους εἰς Παρίσιους· ἐπειδὴ δὲ οὔτοι ἔγειναν ἀτελεῖς, ἔπρεπε να συμπληρωθῶσιν, ἂν ἦτο δυνατόν, και τοῦτο ἔκαμεν ἡ ἐπὶ τῆς Προπαιδείας Ἐπιτροπὴ. Ἐτύπωσεν Ἀλαξαρταρίου και Συλλαβισματάρου 18 Πίνακας διὰ τὰς 4 πρώτας κλάσεις· ἔταξεν ἔπειτα τοὺς ἀπὸ τὸν Γ' εἰς τὸν ΚΑ εἰς τὴν λεξιλογίαν διὰ τὰς κλάσεις Ε' και Σ', και ἐπρόσθεσέ τινας τῆς φρασεολογίας διὰ τὰς αὐτὰς κλάσεις. Τοὺς δὲ λοιποὺς πλὴν δύο, οἱ ὅποιοι ἀποβλέπουσι τοὺς διδασκάλους μάλλον ἢ τοὺς μαθητὰς, ἔταξεν εἰς τὴν Ζ' και Η' κλάσιν, μελονότι ἡ ὕλη και αὐτῶν ὀλη δὲν εἶναι κατάλληλος εἰς μαθητὰς ἀναγινώσκοντας· εἰς Πίνακας, ἀλλ' ἔπρεπε τὸ πλειότερον μέρος αὐτῆς να ἦναι εἰς βιβλίδια ἀναγινωσκόμενα ὑπὸ τῶν τοῦ Β' τμήματος τῆς Η' μαθητῶν. Εἰς τὴν ἐκδοθείσαν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ὀδηγίαν πρὸς χρῆσιν τῶν Πινάκων, φαίνεται ἡ κατάταξις των, και οἱ λόγοι προσέτι, διὰ τοὺς ὁποίους ἦτο ἀνάγκη να τυπωθῶσι και ἄλλοι πρὸς ἀπαρτισμὸν τῶν ἐκδοθέντων εἰς Παρίσιους. Τοιοῦτοτρόπως δ' ἔγειναν οἱ τελειότεροι τῶν ὅσων εἶχμεν ἔως σήμερον τυπομένους εἰς τὴν γλώσσάν μας, και εἰς τὰ πλειότερα σύμφωνα με τὸν παραδεχθέντα Ὁδηγόν, ὥστε ἐσκόπη ἀπὸ τὸ μέσον ἐν τῶν μεγίστων ἐμποδίων, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἦτο δύσκολον να πραχθῆ ὁμοιοτρόπως ἡ μέθοδος, και ἡ πρόδος τῶν μαθητῶν να γένη ταχέειαν.

Στοιχεία τῆς Γαλλικῆς Γραμματικῆς τοῦ Λωμών, μεταφρασθέντα πρὸς χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας παρὰ Στ. Α. Παπᾶ, ἐν Ναυπλίῳ ἐν τῇ ἔθνικῇ τυπογραφίᾳ 1831· πωλεῖται παρὰ τῷ ἐκδότῃ καὶ ἐν τῇ ἔθνικῇ τυπογραφίᾳ εἰς Ναύπλιον Φοίν. 2: 40.

Ἡ μικρὰ καὶ στοιχειώδης Γραμματικὴ αὕτη μετατυπώνεται κατ' ἔτος σχεδὸν κατὰ χιλιάδας εἰς τὴν Γαλίαν, καὶ δίδεται συνήθως εἰς χεῖρας τῶν ἀρχαρίων παιδιῶν, τὰ ὅποια ἀρχίζουσι νὰ σπουδάζωσι Γραμματικὴν πρώτῃν τὴν τῆς γλώσσης τῶν. Εἶναι τῷ ὄντι περιληπτικὴ τῶν στοιχειωδεστάτων κανόνων τῆς γλώσσης, σαφὴς, καὶ εὐλαπτος, καὶ κατάλληλος εἰς ἀρχαρίους. Ἐπαινοῦμεν τὸν κ. Στ. Α. Παπᾶ, ὅτι ἐπρόκρινε νὰ μεταφράσῃ ἐν πρώτοις αὐτὴν, τὴν ὁποίαν κρίνομεν καλὴν, καὶ τὴν συστήνομεν εἰς τοὺς ἀρχίζοντας τὴν σπουδὴν τῆς Γαλλικῆς· ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς θέλει παρακινήσει τὸν μεταφραστὴν νὰ μεταφράσῃ καὶ τὴν μεγαλύτεραν τοῦ αὐτοῦ συγγραφείας Γραμματικὴν πρὸς χρῆσιν τῶν πλέον προχωρημένων μαθητῶν, ἢ ἄλλο τίποτε χρήσιμον εἰς τὴν νεολαίαν.

I.

Εἰδήσεις σχολικαί.

Πόσον εἶναι φιλόκαλος καὶ φιλομαθὴς ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, ἀπέδειξαν τοῦτο κατ' ἐξαιρετὸν οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Μόλις συνοικισθέντες εἰς τὴν πατρίαν γῆν οἱ πολυπαθεῖς οὗτοι Ἕλληνες, γυμνοὶ ἔτι καὶ ἀνέσιοι, ἐνόμισαν πρὸ πάντων ἀναγκαῖον νὰ ἀνεγείρωσι κοινὰ παιδευτήρια εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας. Τὰ πρῶτα χρηματικὰ βοηθήματα τὰ εἰς τοὺς λαοὺς τούτους χρηρηγηθέντα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, παρεκάλεσαν τὸν Ἐκτακτὸν Ἐπίτροπον νὰ μεταχειρισθῇ εἰς οἰκοδομὴν σχολείων, συνδραμόντες καὶ αὐτοὶ, οἱ μὲν μὲ χρήματα, οἱ δὲ μὲ κόπους, εἰς τὰ κοινὰ ταῦτα καταστήματα, ὥστε ἀπὸ 30,000 Φοίνικας ἐκτίσθησαν σχολεῖα εὐρυχωρότατα ἀλληλοδιδασκτικὰ εἰς Σαλαμῖνα, Γαλαξείδιον, Σάλωνα, Λεβαδίαν, Λιδωρικιον, Ράχοβαν, Μαλανδρίνον, Ταλάντιον, καὶ καταβάλλονται τώρα τὰ θεμέλια ἄλλων εἰς Θήβας καὶ Μέγαρα.

Οἱ κάτοικοι τῶν Σαλώνων ἐπροσκέλευσαν ἐξ ἀρχῆς καὶ τῶν Ἑλληνικῶν διδάσκαλον, τοῦ ὁποίου τὸν μισθὸν ἀνέλαβε νεωστὶ ἡ Κυβερνήσις. Εἰς Λιδωρικιον καὶ Γαλαξείδιον ἐγένεον εὐρυχωρότεροι αἱ οἰκοδομαί, διὰ νὰ περιέχωσι καὶ διαμερίσματα διὰ τὴν παράδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν μαθημάτων. Ἡ νεολαία τοῦ τόπου ἐκείνου ὄργα πρὸς τὴν παιδείαν· τὰ δὲ σχολεῖα Γαλαξειδίου, Σαλώνων, Μαλανδρίνου καὶ Ράχοβας γέμουσι μαθητιῶντων παιδῶν, οἱ ὅποιοι ἔδωκαν εἰς τὰς προλαβούσας ἐξετάσεις δείγματα τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυΐας τῶν καὶ φιλομαθείας.

(Ἐκ τῆς Γεν. Ἐφημερίδος ἀρ. 52.)

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ:

ΕΠΙΛΟΠΙΑΙ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ.

(2. 3. 4.)

ΤΟΥΣ ΔΕ ΕΣΤΕΦΑΝΩΣΑΝ ΟΙ ΘΙΑ[σ]ΩΤΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΙ
ΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΤΗΣ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΥΣ

ΦΙΛΙΣΤΙΑΗΝ
ΣΩΣΙΒΙΟΝ

ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΣ
ΦΙΛΙΣΤΙΑΗΣ
ΕΥΚΛΕΩΝ
ΠΥΘΕΑΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ
ΣΥΛΑΝΙΩΝ
ΣΩΣΙΒΙΟΣ
ΠΑΜΦΙΛΟΣ
ΚΛΕΟΦΩΝ
ΕΠΙΚΡΑΤΗΣ
ΘΡΑΣΙΩΝ
ΠΑΡΘΕΝΙΩΝ
ΗΣΥΧΙΑ
ΕΡΟΤΙΣ
ΔΙΘΕΡΙΩΝ

ΤΟΥΣ ΔΕ ΕΣΤΕΦΑΝΩΣΕΝ ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΘΙΑΣΩΤΩΝ ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΑ
ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΘΙΑΣΩΤΩΝ

ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΝ	ΑΝΤΙΦΩΝΤΑ
ΣΙΛΑΝΙΩΝΑ	ΚΙΧΡΑΙΟΝ
ΕΠΙΚΡΑΤΗΝ	ΕΥΕΡΓΕΤΗΝ
ΣΙΛΑΝΙΩΝΑ	ΠΥΡΡΙΝΟΝ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΝ	ΕΠΙΚΡΑΤΗΝ
ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΝ	ΕΠΙΚΑΗΝ.

— 5 —

ἐπὶ ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΣΤΡΑ
. ΑΔΔΙΚΡΑΤΟΥΣ Α
τυμν ΑΣΙΑΡΧΟΥΝΤΟΣ
. ΕΙΔΟΥ
Φιλῆς ΚΕΚΡΟΠΙΔΟΣ
ΜΕΛΙΤΤΗΣ
ΠΑΝΔΡΟΣ . .
. ΤΥΚΟ . .
. ΥΧ . .

Αἱ τρεῖς αὗται ἐπιγραφαὶ εἶναι ἐπὶ τινος λίθου 0,55 ὕψους, καὶ 0,75 πλάτους. Εἰς τὴν πρώτῃν εἴφουσαν οἱ Θιασῶται τὸν Φιλιτῆδην καὶ τὸν Σωσίβιον φιλιστιμίας ἐνεκεν τῆς εἰς αὐτούς. Εἰς τὴν δευτέραν τὸ κοινὸν τῶν Θιασωτῶν εἴφει, ἀρετῆς ἐνεκεν, ἐκείνους.

των οποίων τὰ ὄνόματα ἔπονται. Ἄς ἀνήσωμεν εἰς τοὺς λεπτολόγους νὰ κρίνωσιν ὅποια διασκευα εἶναι μεταξύ των ἐκφράσεων, εἰ Θεῖα σωτὰ καὶ το κεινὸν τῶν Θεῖα σωτῶν. Αἱ δύο ἐπιγραφαὶ (α. 3) εἶναι ἐγκυχαρημένα ἐπὶ τινος ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου, ὑπὸ δύο ὁριζωνίων παρασατῶν ἐσχηματισμένου, τῶν οποίων ἡ ἐντὸς πλευρὰ διακοπτεμένη πρὸς τὸ μέσον ἐνοῦται δι' ἄλλων δύο ὀριζωνίων γραμμῶν, αἵτινες σχηματίζουσι δύο παραλληλόγραμμα. Ἐντὸς τοῦ πρώτου εἶναι ἡ πρὸς τμήν τοῦ Φιλισίδου καὶ τοῦ Σωσιπίου ἐπιγραφή. Τὰ δύο ὄνόματα ἐμπεριέχονται εἰς ἓνα σφῆραν ἐξ ἐλαίας μεταξύ δύο ἑλικωδῶν ἐπικοσμημάτων, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴν ἐπιγραφήν εἰς τρόπον, ὅστε εἰς τὸ δεξιὸν μέρος ἀναγιγνώσκεται εἰς δύο στίχους ΤΟΥΣ ΔΕ ΑΣ ΕΝΕΚ, καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν ὡσαύτως εἰς δύο στίχους ΩΤΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ ΕΛΑΤΤΟΥΣ. Εἰς τὸ μέσον τῶν εἰρημίων ἐπικοσμημάτων φαίνεται τε ἐπίλοιπον τῆς ἐπιγραφῆς, τῆς ὁποίας ὁ πρῶτος στίχος, εἶναι ὑπεράνω τοῦ σφῆραν, καὶ ὁ δεύτερος διατέμνεται ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ ἰδίου. Εἰς τὸ μεταξύ των δύο παραλληλογράμμων διάλεμμα εἶναι τεθειμένα αἱ λέξεις, ΤΟΥΣ ΔΕ κτλ., αἱ ὁποιαὶ ἀναφέρονται εἰς τοὺς στεφθέντας, καὶ τὰ ὄνόματα αὐτῶν περιέχονται εἰς τὸ ὑποκαείμενον παραλληλόγραμμον. Πρὸς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν, τὴν σχηματίζουσαν τὸ πάχος τοῦ λίθου, φαίνεται ἡ τρίτη ἐπιγραφή, ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΣ κτλ. Εἶναι ἴσως τὰ τῶν Θεῖα σωτῶν ὀνόματα. Τίνα τούτων εἶναι τ' αὐτὰ μὲν τα τῶν σφαιρῶν ὡς ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΣ, ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ, ΣΥΛΛΑΝΙΟΝ, ΕΠΙΚΡΑΤΗΣ, τὰ ὁποια μὴ διακρίνόμενα διὰ τοῦ πατρωνυμικοῦ, δυνάμεθα νὰ εἰκόσωμεν ὅτι εἶναι ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ εἰς ταύτην περίεσσαν ἀποδίδουσι ὅχι εἰς ἑαυτοὺς τὸν σφῆραν, ἀλλ' εἰς τοὺς συντρόφους των. Φαίνονται ἔπειτα μεταξύ των ὀνομάτων των Θεῖα σωτῶν ἄλλα παρὰ τὰ των στεφθέντων, ὅθεν δυνάται τις νὰ συμπεράνη ὅτι ὅλοι οἱ σφεθέντες δὲν ἦσαν Θεῖα σωτὰ. Τὰ ὀνόματα ΗΣΥΧΙΑ καὶ ΕΡΟΤΗΣ δεικνύουσι ἴσως ὅτι καὶ αἱ γυναικες συμπεριλαμβάουνο εἰς τὸν ἀριθμὸν των Θεῖα σωτῶν. Ἦσαν δὲ οὗτοι ἐν εἶδος συλλεγοῦ, ἢ ἀδελφότητος, ἔχοντες ἰδιά των κτήματα· καὶ ὁ οἶκος, ἐν ᾧ συνήρχοντο, φωλη πη ρ ι α, ἢ μάλλον φιλω πη ρ ι α ἐκκλείτο (Πολυδ. Ὄνομ. Κεφ. Ε, 1, 8· καὶ Ἄριστ. Οἶκον. 2-3). Αὐτοὶ συνηραίζοντο διὰ νὰ σκεφθῶσι περὶ τὰς τελετὰς καὶ τιμὰς των θεῶν, καὶ ἐξῆχος περὶ τὰς τοῦ Διονύσου, ὡς θεὸν προεδρεύοντα εἰς τὰ συμπόσια, τὰ ὁποια εἶναι μέγας δεσμός τῆς ἐμίας. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λέων γυμνάζεται ἱερὸν ζῶον τοῦ Διονύσου, διὰ τοῦτο ἴσως τὸ μέρος τοῦ λίθου, ὅπου εἶναι τῶν Θεῖα σωτῶν τὰ ὄνόματα, τελευτᾷ εἰς πόδα λέοντος.

Ἄλλο τμήμα ἐπιγραφῆς ἀνακαλυφθὲν εἰς Σαλαμίνα, εἰς τὸ ὁποῖον γίνεται λόγος περὶ Θεῖα σωτῶν, εἰρημοσίευσαν ᾗδὴ ὁ Bœckh (109). Εἰς αὐτὸ τὰ τιμὰς καὶ οἱ συνεπιμαχταὶ των Θεῖα σωτῶν, ἐπειδὴ καλῶς καὶ προθύμως των θυσῶν καὶ των λοιπῶν τοῦ κοινῶ αὐτῶν ἐπεμαχθήσαν, ἐπαινοῦνται καὶ σφαινοῦται ἕκαστος τούτων βαλοῦ στεφάνω, ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιοσύνης, ὡς εἰς τὴν ἐπιγραφὴν μας.

Ἡ στήλη αὕτη μετεκομίσθη κατ' αἰτησιν τοῦ Ἐφῆρου ἐκ τῆς ἐκκλησίας των Εἰσοδίων τῆς Παναγίας των Ἀμπελακίων, χωρὶεν ὀλίγον ἀπέχον τῆς παλαιᾶς πόλεως τῆς Σαλαμίνας. Ἐξέδοκε πρῶτον αὐτὴν ὁ Chandler καὶ ἔπειτα ὁ Bœckh (110), ἀλλ' ὅχι ὀλοκλήρον, ἐπειδὴ τὰ των Θεῖα σωτῶν ὀνόματα παρέλειψεν (4).

Ἡ πέμπτη ἐπιγραφή μετεκομίσθη ὡσαύτως ἐκ Σαλαμίνας. Εἰς τὸ μικρὸν τοῦτο τμήμα φαίνεται ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος ἀρχόντος τινος· ἂν αὐτὸς ἦναι Ἀθηναῖος, δὲν ὑπάρχει μεταξύ των γνωστῶν ἀρχόντων τις, τοῦ ὁποίου τ' ὄνομα ν' ἀρχηται ΣΤΡ, εἶμ. Στρατοκλιῆς· χρηματίας κατὰ τὴν 88 Ὀλυμπιάδα. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἀγωνιστικῆ· μνημονεύουσαι εἰς αὐτὴν ἡ φυλὴ Κεκροπίς καὶ ὁ δῆμος Μελίτης.

— 6 —

ΘΕΟΦΙΛΟΣ
ΟΛΥΜΠΙΟΔΡΟΥ
ΑΧΑΡΝΕΥΣ

— 7 —

ΕΥΦΑΝΗΣ
ΕΠΙΓΕΝΟΥ
ΕΥΩΝΥΜΕΥΣ

— 8 —

ΕΠΙΚΡΑΤΗΣ
ΚΗΦΗΣΙΟΥ
ΙΩΝΙΑΣ

— 9 —

ΕΥΘΥΚΡΙΤΗ
ΠΟΛΥΣΕΝΟΥ
ΚΕΡΙΡΑΔΟΥ
ΘΥΓΑΤΗΡ

— 10 —

ΗΓΗΣΙΠΠΟΣ
ΚΗΦΙΣΟΔΡΟΥ
ΔΑΜΤΡΕΥΣ.

— 11 —

ΕΛΙΚΩ
ΘΕΟΓΕΝΟΥ
ΛΕΥΚΟΝΟΕΩΣ
ΘΥΓΑΤΗΡ
ΑΘΗΝΟΔΡΟΥ
ΑΙΣΩΝΕΩΣ
ΓΥΝΗ

— 12 —

ΕΥΒΟΥΛΙΑΝΗΣ
ΕΥΒΟΥΛΙΑΟΥ
ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ

— 13 —

ΧΑΡΙΤΗΣ
ΜΥΡΡΗ
ΝΟΥΣΙΟΣ

— 14 —

ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ ΓΟΡΓΩ ΑΡΙΣΤΩΝΙΚΟΥ
ΕΥΠΕΤΑΙΩΝ

— 15 —

ΕΠΙΓΕΝΗΣ ΔΙΑΙΤΟΥ ΕΥΠΕΤΑΙΩΝ
ΝΙΚΗΠΠΟΣ ΕΠΙΓΕΝΟΥ ΕΥΠΕΤΑΙΩΝ
ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ ΝΙΚΗΠΠΟΥ ΕΥΠΕΤΑΙΩΝ

— 16 —

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ
ΔΗΜΑΡΧΟΥ
ΠΑΙΑΝΕΥΣ

— 17 —

ΕΠΙΚΡΑΤΗΣ
ΕΠΙΚΡΑΤΟΥ
ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

— 18 —

ΦΙΛΙΝΟΣ
ΔΙΟΦΑΝΤΟΥ
ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

— 19 —

ΑΡΧΙΚΛΕΙΟΥ
ΡΑΜΝΟΥΣΙΟΣ

— 20 —

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ
ΑΠΟΔΑΩΝΙΟΥ
ΣΑΛΑΜΕΙΝΙΟΣ.

— 21 —

ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ
ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΡΙΝΕΜΕΕΥΣ.

— 22 —

ΦΑΙΝΙΠΠΗ ΣΜΙΚΥΘΙΩΝ ΚΛΕΩ

— 23 —

ΦΙΔΟΚΡΑΤΗΣ
ΗΡΩΣ

— 24 —

ΘΕΟΔΩΤΟΣ.

— 25 —

ΜΕΝΕΚΡΑΤΕΙΑ

— 26 —

ΜΗΗΣΙΣΤΡΑΤΗ.

— 27 —

ΚΗΦΙΣΟΔΩΡΟΣ
ΠΟΛΙΑΡΧΟΥ
ΑΦΙΔΝΑΙΟΣ

ΧΡΗΣΤΟΥ ΤΕΧΝΩΝΟΣ ΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΦΡΥΓΟΣ ΤΟΔΕ
ΟΣ ΝΥΝ ΠΟΘΕΙΝΟΣ ΓΕΓΟΝΕ ΤΟΙΣ ΕΝ ΤΕΙ ΠΟΛΕΙ

Δὲν εἶναι ἀξιοσημείωται αἱ νεκρολογικαὶ αὐταὶ ἐπιγραφαί, ἐπεὶ δὲν ἔχουσα ἄλλο τι, εἰμὴ ὀνόματα κύρια καὶ τινὰ τῶν ἀττικῶν δῆμων, ὡς τὰ Ἀχαρνέες, Αἰξωνέες, Εὐδουμείες, Ἰωνίδης, Κεϊριάδης, Λευκοκοεῦς, Μαρθώνιος, Μυρρίνουσιος, Ευπατεῶν, Παιανέες, Πειραιεῦς, Ράμνουσιος, Τρινεμείος. Μολοντοὶ δὲ τὴν ἀκριβῆσαν ἐκείνην, ἥτις δὲν εἶναι ποτὲ ἀπὸ τὴν φιλαρχικότητα ἀποχωρισμένη, τὰς ἀναφέρωμεν. Ἐξακουμένον τῶν 7, 20, 23, καὶ τὰς ὁποίας ὁ Bœckh ἐδημοσίωσεν, αἱ λοιπαὶ νομίζω, εἶναι ἀνέκδοτοι. Πένες, αἱ ὁποιαὶ ἀνήκουσιν ἀναμειβόμενος εἰς τοὺς πενεστέτους, εἶναι ἔγχε^α χαρραχμένα εἰς στήλας λίθου πυρίτιδος· τὴν κορυφὴν τῶν ὑποίων περιέχει εἰς κύκλος, καὶ τὸ κάτω μέρος εἶναι ἀνεξέργαστον ἐπὶ τούτῳ διὰ τὴν ἐμβόλην εἰς τὴν γῆν· ἀλλὰ εἶναι σῆλαι λευκοτάτου λίθου. Μία ἐξ αὐτῶν (22) εἶναι ἐπιθεμένη εἰς ἀνάγλυφον τι μήκους 1, μέτρον καὶ 9 ἑκατοστομέτρων· πλάτους δὲ 0, 69, τὸ ὅποιον παριστά γυναικῆ τινὰ καθήμενὴν μ' ἐν βρέφος παρὰ τὰ γόνατα· αὐτὴ ὀρίζει τὴν χεῖρά της εἰς νέον τινά, καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἴσται γῆρον τις πωγωνίας, ἐπισημασμένη ἐπὶ τινος ῥάβδου· ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους ἴστανται ὀρθὰ τρία ὑποκείμενα. Ἄλλη ἐπιγραφή (14) εἶναι ἐγκραρυγμένη περὶ τινὰ κάλπην μὲ ἀνάγλυφον γυναικὸς καθήμενης, ἥτις ὀρίζει πρὸς τινὰ ἄνδρα τὴν χεῖρα καὶ εἰς τὸ μέσον ἴσται ἄλλο ὑποκείμενον. Ἡ 8 ἔχει ἐπιθεμένην ὀρειοτάτην τινὰ κογγύλην ὕψους 1 μέτρον καὶ 12 ἑκατοστομ. πλάτους 0, 48, ἔσθον καὶ πλαγίως μὲ φύλλα φοίνικος καὶ ἀκάνθου καλλωπισμένη· ἔχουσι δὲ παρρησίους καλλωπισμούς καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ 13, 19, 24 καὶ 26. Τὰ στήλαι τῆς 23 εἶναι ὕψους 15 ἑκατοστομέτρων, καὶ εἶναι τμημα μεγαλητέρας ἐπιγραφῆς, ἴσως ἐμμέτρου. Ὑποκάτω τῆς ἐπιγραφῆς 20 φαίνονται ἄντη τις καὶ γυνὴ ἀρχαιότερας ἢ ἀνεχτοτέρας ἐργασίας. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ εἰς αὐτὴν λέξις, Σαλαμίειος, ἐπεὶ παρήρησα ὅτι εἰς τὰς ἐπιτιμωδίας ἐπιγραφὰς δὲν προστίθεται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ τεθνήσκοντος τὸ τῆς πατρίδος του, εἰμὴ ὅταν ἦναι θαμμένος εἰς ξένην γῆν. Ἄλλ' ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφή εὐρέθη εἰς Σαλαμίνα, ἐξ οὗ πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐκεῖ ἦτο συνήθεια νὰ προσθέτουν εἰς τὸ κύριον καὶ τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα, διὰ νὰ τὸ διακρίνουν ἀπὸ τῶν κληρῶν Ἀθηναίων, οἵτινες κατὰ τὸ πάτριον ἔθος δικάζοντο καὶ τῶν νεκρῶν τὰ ὀνόματα μὲ τὰ τῶν δῆμων· λέγω δὲ τούτο, ἐπεὶ δὲν νομίζω ὅτι ἔχομεν ἰσχυρὰν τινὰ μαρτυρίαν, διὰ νὰ συναριθμώσωμεν τὴν Σαλαμίνα μεταξὺ τῶν ἀττικῶν δῆμων. Καὶ ἂν αὐτὸ ὑποθέσωμεν, ἀνήκει τότε αὐτὴ εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Ἰρῶος της, δι' ἐκείνων τῶν γρωσῶν τοῦ Ὀμήρου στίχων, οἵτινες ἔλυσαν τὴν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Μεγαρέων ἐριδα περὶ τῆς ἰδιοκτησίας τῆς Σαλαμίνας.

Λίαι δ' ἐκ Σαλαμίνας ἄγαν δυοκαίδεκα νῆας,
 Στήσε δ' ἄγων ἴν' Ἀθηναίων ἴσαντο φαλαγγες.

Αἱ ἐπιγραφαὶ αὐταὶ μετσκομίσθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον· ἄλλας ἀνέγνωσεν ὁ Ἔφορος καὶ ἀφῆκεν εἰς Ἀμπελόκεια, αἵτινες ἐξεδόθησαν ἤδη ὑπὸ περιγητῶν καὶ ἀρχαιολογῶν, καὶ ἐσχάτως παρὰ τοῦ Bœckh. Ἡ 58, τῆς συλλογῆς του ὑπάρχει εἰς τὴν ἐκκλίσαν τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας· ἡ 610 ἔχουσα ἐπάνω μίαν κάλπην, συνελθασθῆ, καὶ κατὰ ἔξωθεν μίαν ἐκκλίσαν παρὰ τὴν θάλασσαν· ἡ 636 εἶναι ἐμβελήμενη εἰς τὸν τοίχον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου· ἡ 664 εἶναι ἐξωθεν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου καὶ Παύλου. Εἰς τὴν βλαβίδα τῆς ἐκκλησίας τῆς Μεταμορφώσεως τῶν μοναστηρίου τοῦ ἑπωνομαζομένου, Φανερωμένη, φαίνεται ἡ 386 ἐπιγραφή. Τὸ βυσιαστήριον τῆς ἐκκλησίας ταύτης στηρίζεται ἐπὶ μίᾳ στήλῃ λευκοτάτου λίθου, ἥτις ἔχει ἐκ τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἑτέρου μέρους τὰς ὑπὸ τοῦ Bœckh ὑπ' ἀριθμ. 388 καὶ 390 ἀναφερομένης ἐπιγραφάς. Ὁ πρῶτος στίχος ἐλλείπει, ἡ δὲ τὴν βαρβαρικῶς συνελθασθῆ ἐν τῷ ἀνάγειν αὐτὸ εἰς τὸ ὕψος τῆς τραπέζης. ἡ δὲ εἰς τὴν μετ' αὐτῆς ἀρχαίᾳ ἐκαλύφθη.

Αἱ ἔγχε ὀλίγα ἐπιγραφαί, αἵτινες ἐναπέμειναν ἴσως ἀνέκδοτοι, σῶζονται εἰς Σαλαμίνα.

1 ΑΜΦΑΙΝΕΤΗΝ	}	Εἰς τὴν τοίχον μίᾳ εἰκίας.
2 ΔΕΚΕΛΕΑ		Εἰς τὸν οἶκον ἑνὸς ἀγροίκου.
3 ΚΡΑΤΗΣ	}	Εἰς τὴν ἐκκλίσαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.
ΘΕΛΓΕΝΟΥΣ		
[Αϋ]ΔΗΝΘΕΝ		
4 ΣΩΗΟΛΙΣ	}	Εἰς τὴν ἐκκλίσαν τῆς Ἰπαπαντῆς.
ΣΩΤΕΛΟΥΣ		
... ΑΕΤΕ		

Ἐπιστολὴ περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐκλέγη τις γυναῖκα σύζυγον.

Διατηρῶν καὶ ἐγὼ, ἄριστε Σωσίκρατες, τὸ πάτριον ἔθος τὸ ἐπιτάττον τὴν πρὸς τοὺς φίλους νυμφευομένους δώρου τινὸς προσφορὰν, σ' ἀποστέλλω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἥτις θέλει ἴσως σοὶ φανῆ ὠραιότερα ἀπὸ τῶν ὑποῖον ἔδωκεν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πέπλον πρὸς τὸν Τηλέμαχον ἢ Ἐλένη, τοῦτον μὲν ὡς τοῦ σώματος, ἐκείνην δὲ ὡς τῆς ψυχῆς ἐπικύσμησιν. Οὐδὲ αἱ παραινέσεις μου ἴσως ὀχληραὶ θέλουσιν εἶσθαι, ἐπεὶ πρῶτον ἡ σοφία εἰς τὰ γυμνάσια, καὶ ἤδη εὐπειθῆ σ' ἔκαμην οἱ νόμοι, εἰς τοὺς ὑποίους προθυμῶς ὑπακούεις διὰ τὴν δύνηθῆς μετὰ ταῦτα ὀρθῶς τὴν πολιτείαν νὰ διοικήσης. Ἐκτὸς τούτου, ἂν ὄχι ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ δῶρον, λαμβάνει πολλάκις τινὰ καλλονὴν ἐκ τῆς προτιθεμένης τοῦτο φιλίας, καθ' ὃν τρόπον καὶ τῶν κήπων μας οἱ καρποὶ ἐμφανίζονται ἰλαρότεροι τὸ χρῶμα, καὶ τὴν γεῦσιν νοστιμώτεροι ὄλων τῶν ἄλλων, ὅσοι ὑπὸ ἀλλοτρίων φρακτῶν περιφυλάττονται. Καὶ ἐπεὶ δὲ παντὸς πράγματος τὴν ἀξίαν αὐξάνει ἡ εὐκαιρία, ἐπεθύμησα νὰ σοὶ διευθύνω τὰ παραγγέλματα ταῦτα, ἐν ᾧ σὲ βλέπω διατεθειμένον πρὸς τὴν ἐκλογὴν μίᾳς ἐξίσου μὲ σὲ κατὰ τὴν ἀρετὴν συζύγου, πρὸς ἰδικὴν σου καὶ τῶν φιλιτάτων γονέων, Καλλιρύσης καὶ Θεαγένους, παραμυθίαν.

Ἐπεὶ δὲ εἰς αὐτὸ τοῦ βίου τὸ στάδιον ἡ εὐτυχία ἐτέθη ὡς τέρμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, δὲν εἶναι δεδομένον, ὡς Σωσίκρατες, εἰς οὐδένα νὰ τὸ φθάσῃ· πρέπει μᾶλλον τοῦτο νὰ λογιζῶνται ὡς μᾶλλον ἐγγίζοντες πρὸς αὐτὸ ἐκείνοι, οἵτινες ὑπὸ κεκρυμμένης καὶ σχεδὸν ἀκουσίῳ διαθέσεως τῆς ψυχῆς προθυμούμενοι πρὸς τὴν ἀρετὴν, τὴν κρατύνουσι μετὰ ταῦτα διὰ τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τοῦ τῶν ἄλλων παραδείγματος. Συνέπονται ἔπειτα, ὅμοιοι ἦττον ἀνδρείων ἀθλητῶν ὁ εἰς τὸν ἄλλον διαδεχόμενοι, οἱ νοὸς τυχόντες σοφίας ἐπιτηδείου, οἱ ἀνθοῦντες τὸ κάλλος καὶ τὴν ῥώμην τοῦ σώματος, οἱ ἐξ ἐλευθέρου καὶ εὐγενοῦς αἵματος καταγόμενοι, καὶ τελευταῖον οἱ εὐμοιροῦντες πλούτου. Ἐναντία τῆς συντηρήσεως τῶν ἀγαθῶν τούτων, τὰ ὑποῖα παρὰ τῆς φύσεως, ἢ τῆς τύχης, ἢ διὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν δυνάμεων ἐλάβομεν, εἶναι ἡ ἡδονή, ἥτις διαφωνεῖ πρὸς τὴν ἀρετὴν, μισεῖ ὡς ἀτερπὴ καὶ τραχεῖαν τὴν φιλοσοφίαν,

καταναλίσκει, τὴν εὐπρέπειαν τοῦ σώματος, τὰς λαμπρὰς μὲ τὰς ταπεινὰς γενεὰς συγγείει, καὶ μεταβάλλει τὸν πλοῦτον εἰς φτωχὸν καὶ αἰσχρὸν ὑπέρητην. Ἡ σωφροσύνη ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὡς μουσικὴ ῥυθμιζούσα τὰς ἀμοιβαίας τῶν ὀργανιστῶν χορείας, κανονίζει τὰ πάθη καὶ εἰς πέρατα πάντη ἀντικείμενα τῶν εἰρημένων ἀνάγει αὐτῶν τὰς προόδους, ὡς πρέπει εἰς αὐτὴν, ἥτις καὶ φύλαξ τοῦ βίου ἐκαλέσθη παρὰ τοῦ Πλάτωνος. Αἰτία δὲ σωφροσύνης εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἡ ἀγνή ἐκείνη καὶ τερπνὴ ἀνάγκη, ἡ κατεπιέγουσα ἡμᾶς νὰ ἐκπληρωθῶμεν ὁσίως τὰς πρὸς τὴν συντήρησιν τῶν δημιουργηθέντων βουλὰς τῶν ἀθανάτων, καὶ τοὺς παρὰ τῆς πολιτείας συστηθέντας νόμους, πολιτῶν καὶ ὑπερασπιστῶν δεομένης.

Τούτου γνωσθέντος, εἶναι ὠφελιμον νὰ προθέσωμεν παρατηρήσεις τινὰς καὶ περὶ ἡμῶν αὐτῶν καὶ περὶ τῆς κέρης, τὰς ὁποίας τόσον περισσύτερον ἐλευθέρως θέλω ἐκθέσει, καθ' ὅσον τοῦ ἠθογράφου τῆς Χαιρωνείας αἱ παραινέσεις, αἵτινες ἂν καὶ διὰ τὴν ἀνισότητά τῶν συγγραψάντων ἄλλην ἔχουσι τιμὴν καὶ ῥοπήν παρὰ τὰς παρούσας, συνοδεύουσι μὲν, ἀλλὰ δὲν προηγοῦνται τῶν γάμων.

Καὶ πρῶτον, ὦ Σωσίκρατες, ἦδη ὅτε αὐτὸς σεαυτοῦ ἄρχεις, παρατήρησον ἐξ ἑνὸς μέρους τὸ κολακευτικὸν μειδιάμα, τὸ θελκτικὸν βλέμμα τῆς νεάνιδος, τὰ πολυτελεῖς τῶν ἱματίων, τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ἀμαζῶν· ἀκροάσου τῶν ἐρασῶν τὰ νυκτερινὰ κωμάσματα, τὰς θορυβώδεις μεταξὺ τῆς λάμπειας τῶν δαδῶν εὐθυμίας, τῶν συμποσιῶν τὴν μέθην. Θεώρησον ἐκ τοῦ ἐτέρου τὸ κατὰ τὰς παρειὰς ὑπ' αἰδοῦς ἐπανθούον ἐρυθρῆμα, τὸ κατάνευμα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς παρθένου, τὰς πολυχρονίους καὶ ὀχληρὰς τοῦ οἰκονόμου φροντίδας· ἀκούσον τῶν νηπίων τὰ κλαύματα, καὶ τὰς παρακοιτιδίους ᾠδὰς, μὲ τὰς ὁποίας ἡ ἄγρυπνος καὶ μεμονωμένη μήτηρ ψυχαγωγεῖ αὐτὰ εἰς τὸ φῶς ἀμυδρῶν λύχνου· καὶ προσπάθησον, ὥστε ἡ φρόνησις καὶ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα νὰ βάλῃ ἐνώπιόν σου, ὡς ὁ Ὀδυσσεὺς τὰς ἠλακάτας καὶ τὰς ἀσπίδας ἔθεσεν ἔμπροσθεν τοῦ Ἀχιλλέως. Ἄν δὲ τὰ πρῶτα περισσύτερον τῶν δευτέρων προσβάλλουν τὴν αἰσθησίαν σου, διάφυγε τὸν ὑμέναιον· ἀλλ' ἂν ἐκ τοῦ ἐναντίου αὐτὰ καὶ χαριέστερα καὶ ἡδύτερα ἐκείνων κρίνης, ἐτοιμάσθητι νὰ συγκαταταχθῆς εἰς τὸν ἱερόν χορὸν του. Ἐκτὸς τούτου, ἐρεῦνησον· ἂν εὐκόλως δύνασαι νὰ ἐνασχοληθῆς εἰς τὴν διοίκησιν καὶ ἐπαύ-

ξῆσιν τῆς πατρικῆς κληρονομίας, καὶ ἂν, αὐτῆς ὑπὸ τῆς δυναστευούσης τύχης ἀφαιρεθείσης, θέλεις εἶσθαι ἱκανὸς διὰ τῆς φιλοπονίας καὶ τῶν ἠθῶν σου, νὰ καταδιώξῃς τὴν πενίαν, μητέρα συγγάμικων ἀναγκῶν καὶ πταισμάτων.

Οὕτως αὐτὸς σεαυτὸν δοκιμάσας, καὶ ἀνάλογον θεωρήσας τὴν δοκιμὴν, φρόντισον νὰ εὕρῃς τὴν σύζυγον, μὲ τὴν ὁποίαν τίμιος καὶ πιστὸς ἀνὴρ νὰ ζήσης καὶ ν' ἀποθάνῃς. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν μήμην σου πάντοτε ἀνακάλει τὴν ἀνωτέρω παρ' ἡμῶν γενομένην διάκρισιν, ἐξ ὁποίων δηλαδή ἡ ἀνθρώπινος εὐτυχία συνιστᾶται ἀγαθῶν, καὶ πῶς ὅλων αὐτῶν δὲν ἐφάνησαν ποτὲ οἱ θεοὶ εἰς ἕνα μόνον ἀνθρώπον ἐλευθέρου διανομεῖς. Ζῆτει λοιπὸν τὴν ἀρετὴν μὲ τὰ λοιπὰ προτερήματα ἠνωμένην, ὅσον ἡ περίστασις συγχωρεῖ, πάντοτε μὲ τάξιν τινὰ τὸ ἐν τοῦ ἄλλου προτιθέμενος.

Δὲν θέλεις μ' ὅλον τοῦτο εὐκόλως γνωρίσειν τὴν ἀρετὴν τῆς κέρης, ἡ ὁποία εἰς τοὺς τοίχους τῆς ἰδίας οἰκίας διατηρουμένη, ὡς ἄνθος εἰς κρύσταλλον, οὔτε καλὴν, οὔτε κακὴν πνέει ὁσμὴν, καὶ φανερόναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ἰδιώματά της ὑπέξελθούσα τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ μετὰ τὰς πρώτας τοῦ γάμου εὐθυμίας. Καὶ μ' ὅλον ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ἀρετὴ τῆς γυναικὸς πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς τυχερὸν δῶρον, ὁρθὸν εἶναι νὰ μὴ παραμελήσωμεν πᾶσαν περὶ αὐτῆς πρόνοιαν. Ἐπειδὴ ἄγνοεῖ μὲν ὁ γεωργὸς, ἂν ὁ κλάδος μέλλῃ νὰ εὐφορήσῃ εἰς τὴν ὁποίαν τὸν φυτεύει γῆν, καὶ μ' ὅλον τοῦτο τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸν στέλεχος ἰσχυροῦ δένδρου. Καὶ σὺ ὁμοίως παρατήρησον τὰ οἰκιακὰ παραδείγματα, καὶ συλλογίσθητι ὅτι ἡ ἀνθρώπινος χρηστότης συνεχῶς ὁμοῦ μὲ τὴν ζωὴν ἐκ τῶν πατέρων πρὸς τὰ τέκνα μεταδίδεται. Εἰσερχόμενος τότε εἰς τὸν οἶκον τῆς κέρης, (τὰ δὲ ἦθη σου θέλουν σοὶ δώσει ταχέως τὴν εἴσοδον), πρῶσεξον νὰ μὴ ἦναι αὐτὴ περιεργος, καταγελάστρια, λάλος, κοινὰ ἐλαττώματα εἰς τὰς ὀλίγον φρονίμους γυναῖκας, αἵτινες ὁμοιάζουσι μὲ τὸ χαλκεῖον τῆς Δωδώνης, τὸ ὁποῖον εἰς πᾶσαν ἐλαφρὰν κροῦσιν παρῆιγε μακρὸν καὶ ἀδιάκοπον ἦχον. Παρατήρησον ἂν ὑπὸ τῆς αἰδοῦς ἴσταται σιωπηλὴ καὶ ὄχι ὑπὸ ἀνοήτου ὑψηλοφροσύνης· ἂν ἀρέσκηται εἰς τὰς ἐπιδείξεις φορεμάτων καὶ κοσμημάτων· ἂν εἰς τὴν φωνὴν ἦναι ὑπήκοος τῶν γονέων, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν τῶν ἀδελφῶν ἦττον αὐτῶν δυναμένων· ἂν τελευταῖον εὐπροσηγῶρως φέρεται πρὸς τοὺς ὑπηρετάς, καὶ ἀπα-

φάγη ἐξ Ἰσου τὴν πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα καὶ περιφρόνησιν, δείγματα ὄντα ταῦτα ψυχῆς ἀγενοῦς. Ἄν ἦναι πρὸς τοῦτοις ἀγγίλους καὶ πρόθυμος εἰς τὰς οἰκιακὰς καὶ γυναικείας ἐργασίας, καὶ ἂν ὄχι διόλου ἀνοίκειος μὲ τὰς μούσας, τοσοῦτον τὰς τιμᾶς, ὅσον ἀνήκει εἰς γυναικᾶ. Εἰς ταῦτα θέλεις ἐμπιστευθῆ ὡς εἰς ἀγαθοὺς οἰωνοὺς, ἐνθυμούμενος ὅτι ἀρίστως οἱ ποιηταὶ ἐπλάσαν, ὅτι ἡ Πηνελόπη διετήρησε διὰ τοῦ ὑφαινομένου Ἰσοῦ τὴν πρὸς τὸν σύζυγον πίστιν, καὶ ὅτι ἠθέτησεν αὐτὴν ἡ Κλυτεμνήστρα, ἀφ' οὗ ὁ μικρὸς Αἴγισθος ἐρόνευσε τὸν αἰοῖδον, ὅστις, ἐγκωμιάζων τὰ ἀρχαῖα κατορθώματα, τὴν ἐνίσχυε πρὸς τὴν ἀρετὴν.

Ὡς ξένος ἔτι, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπιθεξίως φερόμενος, θέλεις μμηθῆ τὸν τραπεζίτην, ὅστις ζυγίζει πρὶν δεχθῆ τὸ νόμισμα καὶ θέλεις φθάσει ν' ἀνακαλύψῃς τὴν φύσιν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς κόρης ἀγαθότητα, ἐν ᾗ θέλεις λέγει καθ' ἑαυτὴν, ἀφ' οὗ ἤδη κατασταθῆς ὁ πρῶτος καὶ τελευταῖος τῆς σοχασμός· «εἴθε νὰ μοὶ ἔδιδον οἱ θεοὶ τοιοῦτον σύζυγον, ὁποῖος εἶναι ὁ Σωσικράτης! Καὶ οἱ πολῖται δὲ ἀποβλέποντες πρὸς ὑμᾶς τοὺς δύο θέλουν ἐκφωνεῖ παρομοίως· «ὦ τέκνα εὐτυχῶν γονέων, πόσον ἡρμωσμένος γάμος ἦθελεν εἶσθαι ὁ ἰδικὸς σας!» οὕτως, ἐν ᾗ ἡ κοινὴ εὐχὴ ἐπέχει τύπον προμνηστρίας καὶ παρανύμφου, σὺ δὲν θέλεις προφθάσει ἀκόμη ν' ἀνοίξῃς τὴν καρδίαν σου, καὶ αἱ δύο οἰκογένειαι συγγρόνως καὶ ὁμοφρόνως θέλουν συμβάλλει εἰς ἕνα σκοπὸν τὰς ἐπιθυμίας των, καὶ τὸ εὐτυχὲς καὶ ἐπίφθονον συνοικέσιον, ὑπὸ ἀνωτέρας δυνάμεως, διὰ νὰ εἴπω οὕτως, ἀπροσδοκῆτως θέλει συμβιβασθῆ. Τότε δὲ ὁ ἐπαυξανόμενος ἔρωσ σου ἀς μὴ χωρισθῆ τῆς αἰδοῦς· οὐδὲ νὰ ἐπιτρέψῃς εἰς τὴν δυνάμιν του τόσον, ὥστε νὰ τολμήσῃ νὰ ὑπερβῆ τῶν ἡδέων λόγων καὶ τῆς φίλης ἐλπίδος τὰ ὅρια σοχάζομενος ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι εἰς ἐσὲ πλέον ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἀνήκει νὰ διδάξῃς τὴν νέαν τὸν τρόπον τῆς μελλούσης διαγωγῆς τῆς. Καὶ ὅταν διὰ σὰς ἀναφθῶσιν αἱ δᾶδες, καὶ ὁ ὕμναιος ἀδεται εὐφημούμενος, καὶ ὁ ἱερεὺς σέφων τὰς κορυφὰς σας χαριέσαρον καὶ νομιμώτερον κάμη τὸν ἔρωτά σας, ἐνθυμηθῆτι, ὦ ἀρίστε Σωσικράτες, ὅτι ὡς τὸ ὕδωρ εἰς τὸ σκεῦος συσχηματίζεται μὲ αὐτὸ καὶ μορφοῦται, οὕτω καὶ ἡ γυνὴ τὰ ἦθη τοῦ ἀνδρὸς λαμβάνει ὑπογραμμὸν καὶ διδάσκαλον τῶν ἰδικῶν τῆς. Τοιοῦτοτρόπως σερωθεῖσθαι τῆς ὁμοιοῦς, ἀξυνηθείσθαι τῆς εὐδαιμονίας, καὶ φορητοτέρας τῆς δυστυχίας γινομένης, οὐδεὶς ποτε θέλει σοὶ ἐπιφωνῆσει τὸ τραγικὸν ἐκεῖνο· ὅτι μὲ οὐριον ἄνεμον ἐπλευσας εἰς ἀλίμενον ἀκτὴν γάμων.

Παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Πλάτα ποταμοῦ εἰς τὰς ἀπεράντους ἐρήμους τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, τὰς ἐκτεινομένας ἕως εἰς τὴν νοτιωτάτην αὐτῆς ἄκρην, συχνακίς συμβαίνουσι μάχαι ἐνὸς ἀτόμου πρὸς ἕν, ἢ κοπαδίου πρὸς κοπαδίον, μεταξύ τῶν ἵππων, οἵτινες ἀπολλόνται ἐκεῖ νὰ βόσκωσιν ἀγριοί, καὶ φαίνονται οἱ κυριαρχοῦν τῶν ἀγρίων ἐκείνων τόπων. Διὰ κάμμιν ὠραίαν φορβάδα ἢ καὶ διὰ πολλὰς θηλείας ἐξαιρέτους, συγκροτοῦνται πεισματώδεις μάχαι μεταξύ τῶν ἀντιζήλων· αἱ δὲ διαφιλονεικούμεναι καλὰ μένουσι τὸ ἐπαθλον τοῦ νικῶντος εἰς τὸν ἀγῶνα.

Ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις τῶν κ. Οὐβέρου καὶ Ἀγγάρτου, συναγεται ὅτι πάθη ὄχι ὀλιγώτερον ὀρηκτικὰ ἀνακαίονται καὶ μεταξύ τῶν μικρῶν ζωίφρων, τὰ ὅποια ὀνομαζόμεν μύρμηκας· καὶ ὅτι αὐτὰ δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς ἀληθεῖς μάχας ἐκ παρατάξεως, εἰς τὰς ὁποίας παρατηροῦνται τακτικαὶ κινήσεις καὶ ἐπιθέσεις. Ὁ κ. Ἀγγάρτης ἔγεινεν αὐτόπτης μιᾶς τοιαύτης μάχης, γενομένης μεταξύ δύο εἰδῶν μυρμηκῶν· οἱ μὲν ἦσαν ἐκ τοῦ εἶδους, τὸ ὅποιον κατὰ τὴν ὀνομασθεσίαν τῶν φυσικοῖστωρικῶν ἐπονομαζέται Μύρμηξ ὁ Πυρρός· καὶ ἡ ἄλλη ἐξ ἐνὸς εἶδους μικρῶν καὶ μαύρων, τὸ ὅποιον δὲν ἐπονομαζέει ὁ παρατηρητής· πρέπει ὅμως νὰ ἦναι ἀναμφιβόλως τὸ εἶδος τοῦ μύρμηκος τοῦ Αἰθιοῦ. Ἴδου δὲ πῶς περιγράφει τὴν μάχην ταύτην.

Τὰ ἔντομα ταῦτα περιπατοῦντα μὲ μεγίστην εὐταξίαν, ἐπύρροντο κατὰ τινὰ τάξιν μάχης, συστηνομένην ἀπὸ τὰ διάφορα αὐτῶν τάγματα. Οἱ Πυρροὶ ἐπρόβαινον ἀνὰ εἰς, σχηματίζοντες μίαν γραμμὴν μακρὰν δέκα ἕως δώδεκα ποδῶν, περιστοιχημένην ἀπὸ διάφορα ἄλλα τάγματα, διατεταγμένα κατὰ τετράγωνα, καὶ συγκεείμενα ἀπὸ 20-60 μαχητάς. Οἱ μύρμηκες οὗτοι βλέπεις ὅτι ἐπροσποιοῦντο τὴν κατὰ τὸν ἵππότην Φολάρδον (1) λεγομένην τάξιν ἀβαθῆ ἢ λεπτήν. Οἱ δὲ τοῦ ἄλλου εἶδους, ὄντες πολυαριθμώτεροι,

(1) Folard· ἐπίσημος στρατιωτικὸς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐφευρὼν πολλὰ πρὸς τελειοποίησιν τῆς τέχνης τῆς στρατιωτικῆς· ἔγραψε καὶ ὑπερμνηματα εἰς τὸν Πολέθειον. (Ὁ μεταφρ.)

ἦσαν εἰς γραμμὴν πλέον ἐκτεταμένην, καὶ ἔχουσαν βάθος δύο ἢ τριῶν μαχητῶν· ἡ διάταξις αὕτη, οὕσα ἀσοφωτέρα, προσήγγιζε πλειότερον εἰς τὴν τάξιν τὴν λεγομένην βαθεΐαν.

Οἱ Αἰθιοὶ ἀφῆκαν ἓνα λόχον πλησίον τῶν μυρμηκιῶν τῶν διὰ τὰς ὑπερασπίσασιν ἀπὸ κάμμιαν αἰφνίδιον ἔφοδον. Ἡ μὲν μεγάλη γραμμὴ ἐσκεπάζετο δεξιῶθεν ἀπὸ ἓν πεπυκνωμένον τάγμα πολλῶν ἑκατοντάδων μαχητῶν· ἄλλο παρόμοιον σῶμα πλειότερον τῶν χιλίων ἐκάλυπτον ὁμοίως τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα.

Τὰ διάφορα ταῦτα σώματα ἐπροχώρου μὲ μεγίστην εὐταξίαν καὶ χωρὶς νὰ συγχέωσι τὰς τάξεις των, ἢ ν' ἀλλάξωσι τὰς σχετικὰς αὐτῶν θέσεις. Τὰ εἰς τὰ πλάγια ὄντα δύο σώματα δὲν ἔλαβαν μέρος εἰς τὴν κυρίαν μάχην. Τὸ μὲν εἰς τὴν δεξιὰν πτέρυγα ἐστάθη παράμερα, διὰ νὰ συστήσῃ τὸ τῶν ἐφεδρῶν σῶμα· τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρισερὰν, προβαῖνον κατὰ σῆλην, ἐκινήθη εἰς τρόπον, ὥστε νὰ περικυκλώσῃ τὸ ἐχθρικὸν στράτευμα· ἐπροχώρησε ταχέως πρὸς τὴν μυρμηκιὰν τῶν Πυρρῶν καὶ τὴν ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου.

Τὰ δύο στρατεύματα συνεκρούσθησαν πεισματωδῶς, καὶ πολὺν καιρὸν ἠκολούθησαν νὰ μάχωνται χωρὶς νὰ διασπάσωσι τὰς γραμμάς των· εἰς διάφορα μέρη τέλος συνεχύθησαν αἱ τάξεις, καὶ ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο κατὰ συμμορίας χωρισμένας. Μετὰ δὲ μίαν μάχην φονικὴν, διαρκέσασαν ἀπὸ τῆς τρίτης ἕως τῆς τετάρτης ὥρας, οἱ μύρμηκες οἱ Πυρροὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν· ἀφῆκαν τὰς δύο τῶν μυρμηκιῶν, καὶ κατέφυγον εἰς ἄλλα μέρη μὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατεύματός των.

«Τὸ περίεργον τῆς παραδόξου σκηνῆς ταύτης, λέγει ὁ κ. Ἀγγάρτης, ἦτο νὰ βλέπῃ τις τὰ ἔντομα ταῦτα ὅτι ἀμοιβαίως ἔπερναν αἰγμάλωτους τοὺς ἀντιπάλους των, καὶ ὅτι μετέφερον τοὺς πληγωμένους των ὀπίσω τῶν ἰδίων των φαλάγγων. Καὶ τὴν ἀφοσίωσιν ἔδειχναν δι' αὐτοὺς τοὺς πληγωμένους, ὥστε οἱ μύρμηκες οἱ Πυρροὶ, κομίζοντες αὐτοὺς, ἔττεκον νὰ τοὺς φονεύσωσιν οἱ ἐχθροὶ των μᾶλλον παρά ν' ἀφῆσωσιν τὸ φορτίον των.» Ἐκ δὲ τῶν παρατηρήσεων τοῦ κ. Οὐβέρου συναγεται ὅτι, ὅταν μία μυρμηκιὰ κυριεύεται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, οἱ ἠττώμενοι μύρμηκες γίνονται δούλοι τῶν νικόντων, καὶ μεταχειρίζονται εἰς τὴν ἔσω οἰκιακὴν ὑπηρεσίαν των. Τὰ ἱστορούμενα ταῦτα ἤθελον φανῆ σχεδὸν ἀπίστευτα, ἂν δὲν μᾶς ἐβεβαίονεν ἡ διπλῆ ἀξιοπιστία τῶν δύο παρατηρησάντων αὐτὰ τοιούτων ἀνδρῶν, ὅποιοι εἶναι οἱ κύριοι Οὐβέρου καὶ Ἀγγάρτης.

Περὶ οἴνοποιίας ἢ περὶ κατασκευῆς τοῦ κρασίου.

Τὰ κρασία τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ἦσαν ὀνομαστὰ εἰς τὸν τότε πολιτισμένον κόσμον. Ὁ Χῖος οἶνος, ὁ Λέσβιος, ὁ Θάσιος, ὁ ἀνθοσμίας, ὁ φυγελίτης καὶ τόσοι ἄλλοι τῶν διαφόρων τόπων τῆς μικρᾶς καὶ μεγάλης Ἑλλάδος, καὶ τῆς Ἰωνίας, ἦσαν περίφημοι διὰ τὴν ἀξιόλογον γεῦσίν των, διὰ τὴν εὐοδίαν καὶ τὰς λοιπὰς τῶν ιδιότητας, τὰς ὁποίας οἱ τῶν ἄλλων τόπων δὲν εἶχον. Οἱ πολὺπλοιοὶ καὶ ἄρχοντες τῶν τότε κοσμοκρατόρων Ῥωμαίων δὲν ἐπρόσφερον ἄλλους οἶνους εἰς τὰ πολυτελῆ των δεῖπνα παρὰ τοὺς ἐλληνικοὺς, ὥστε καὶ τινας ἐξ αὐτῶν τῶν οἴνων κατήνησαν νὰ πωλῶνται εἰς τὴν Ῥώμην εἰς τιμὴν ὑπέρογκον (1). Καὶ τὴν σήμερον ἡ Ἑλλὰς ὡς πρὸς τὰ δεινὰ, τὰ ὀπιᾶ ἐπαῖον, εἶναι ἀκήμη πολυάμπελος, πολυστάφυλος καὶ πολύοινος· τὰ κρασία τῆς ὁμῶς διὰ τί οἱ ξῆνοι, ὅχι μόνον νὰ μὴ τὰ ἔχωσιν εἰς κάμμιαν ὑπόληψιν, ἀλλὰ προσέτι καὶ εἰς τὸν τόπον μας εὐρισκόμενοι δὲν ὑποφέρουν νὰ τὰ πογευθῶσιν; ὡς τόσον· δὲν εἶναι καὶ τὴν σήμερον ἡ αὐτὴ γῆ, εἰς τὴν ὁποίαν κατὰ πρῶτον ἐφυτεύθη ἡ ἀμπέλος καὶ διεδόθη ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, καὶ τὸ σὺτὸ κλίμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγένοντο τὰ ὀνομαστὰ ἐκεῖνα κρασία; Ναί· ἀλλὰ ὁ οἶνος εἶναι τεχνητὸν προϊόν. Ἄν ἀφεθῶσι καθ' αὐτὰς αἱ σταφυλαί, σήπονται· ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τὰς προπαρασκευάσῃ κατὰ τινὰ τρόπον, ὥστε νὰ γίνῃ μία τις χημικὴ ἐνέργεια, ἐκ τῆς ὁποίας ἔχει νὰ προέλθῃ τὸ κρασίον· καὶ ἂν ὅλα τὰλλα ἦναι τὰ αὐτὰ ὁ κάτοικος τοῦ ὠραίου κλίματος τῆς Ἑλλάδος, ὁ καλλιεργῶν τὴν ἀμπέλον καὶ κατασκευάζων τὸ κρασίον, ἤλλαξεν κατὰ τὴν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν του κατάστασιν, κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὰς γνώσεις, ἀφ' οὗ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπόδουλον καὶ τεταπεινωμένον ἐξηλείφθη ἀπὸ τὸ βίβλιον τῆς ζωῆς τῶν λοιπῶν αὐτονομῶν ἐθνῶν. Ἡ αὐτονομία ἢ ἡ ἐλευθερία ἀφαρπαζομένη ἀπὸ τινος ἐθνους οἴχεται, ὡς θύελλα συναρπάζουσα καὶ ὅλα τὰλλα καλά. Τώρα μετὰ τὴν ἀνάγκησιν τῆς ἐθνικῆς μας ὑπάρξεως, ἐλπίζομεν ν' ἀναγεννηθῶσι διὰ τῆς παιδείας καὶ τοῦ πο-

(1) Εἰς ἀμφορεύς οἶνον καλλίστου Ἑλληνικοῦ ἐπωλήθη, ὡς λέγει ὁ Πλάτων, εἰς τιμὴν ἴσπν μὲ 40 σπν· Τάλ. (Ἰδε καὶ τῆς Λιγυρίας Ἀρθ. Β')—Ὁ δὲ ἀμφορεύς περιείχετο 60 περίπου ὀκάδας.

λιτισμού αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστήμαι, διὰ τῶν ὁποίων πλουτεῖ, εὐζωεὶ καὶ εὐδαιμονεῖ ὁ ἄνθρωπος.

Οἱ παλαιοὶ εἶχαν κάμποσας γνώσεις περὶ οἴνοποιίας, ὡς βλέπομεν εἰς τὰ διασωθέντα συγγράμματα τινῶν γεωπόνων, ἱατρῶν κ.λ. Παρεκτός τῶν οἴνων, τοὺς ὁποίους κατεσκευάζον βάλλοντες μέσα εἰς αὐτοὺς διάφορα ὀπωρικά, ἢ ξίλα μυρωδικά, ἢ ἀρώματα, στοχαζόμενοι νὰ τοῖς δώσωσι διαφόρους δυνάμεις, γεύσεις καὶ ὁσμάς (οἶον, τὸν μελίτην οἶνον, τὸν ἀπίτην, τὸν ῥοδίτην καὶ ἄλλους πολλούς, τοὺς ὁποίους ἀπαριθμεῖ ὁ Διοσκορίδης, Βιβλ. Ε.) ἤξευραν νὰ πράττωσι καὶ τινὰς προπαρασκευὰς εἰς αὐτοῦ τοῦ οἴνου τὴν κατασκευὴν ἀναγκαίας. Εἰς τινὰς τόπους ἠλιάζον τὰς σταφυλάς πρῶτον ἢ τὰς ἀφίναν ἐπάνω εἰς τὰ κλίματα νὰ σταριθῶσιν· τὸ ἐκ τούτων τῶν σταφυλῶν σωρευμένων πρῶτον καταττάζον γλεύκος ἔκαμνε τὸν πρότροπον λεγόμενον ἢ πράμιον καὶ κρητικὸν οἶνον, ὅστις ἐγένετο γλυκὺς (Διοσκ. Βιβλ. Ε), ἔπειτα ἐξεθλίβετο ὁ δευτερίας. Ὁ σκύριος πάλιν οἶνος ἐγένετο ἀπὸ γλεύκος ἢ μουστον καθεψημένον. Ἄλλου ἐσυνειθίζον νὰ θάλλωσι μέρος τοῦ καθεψημένου τούτου εἰς τὸ γλεύκος· ἄλλου ἔβαλον γύψον ἄλλου ῥητίνην ἢ τοὺς στροβίλους καὶ κώνους τῆς πίτυος, ὅθεν ὠνμάζον καὶ τοὺς οἴνους στροβιλίτας καὶ κωνίας. Καθεὶς τόπος εἶχε τὰς σνηθείας ἢ προλήψεις του εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κρασίου, καὶ εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἔκτοτε διασῶνται κατὰ παράδοσιν ὅλοι αὐτοὶ οἱ τρόποι, παρεσθαρμένοι ὅμως, εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τινὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους προσηλιάζουσι πρῶτον τὰς σταφυλάς· εἰς ἄλλὰς βάλλουσι γύψον· εἰς τὴν Πελοπόννησον ῥητίνην ἢ στροβίλους καὶ γύψον. Ἄλλ' ὅλα ταῦτα πλὴν τοῦ καθεψημένου γλεύκος, ἀλλοιοῦνσι τὴν ιδιότητα καὶ τὴν γεῦσιν τοῦ κρασίου, καὶ βλάπτουσι προσέτι τὴν υγείαν τῶν πινόντων αὐτό. Εἶναι δὲ πρόληψις ἐξ ἀμαθείας τὸ νὰ στοχαζέται τις ὅτι δὲν ἐμπορεῖ νὰ γένη τὸ κρασίον χωρὶς γύψον ἢ ῥητίνην καὶ νὰ διακρίσῃ. Ἄφινω ὅτι εἰς τῆς Εὐρώπης τοὺς τόπους, ὅπου γίνονται κλίματα, δὲν μεταχειρίζονται τὴν ῥητίνην καὶ τὸν γύψον εἰς τὰ κρασία των. Εἰς τινὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους δὲν κάμνουν καλλίστα κρασία ἀγυψα καὶ ἀρητίνωτα· καὶ εἰς ἄλλα μέρη ἐμποροῦμεν νὰ εὐρωμεν οἰκοκυρίους, οἵτινες κατασκευάζουσι κρασίον πρὸς χρῆσιν των, χωρὶς νὰ βάλλωσι τίποτε ἀπὸ τὰ τοιαῦτα.

Ἐγὼ ἔτυχον ν' ἀπογευθῶ πέρυσι εἰς Μεθώνην τοιοῦτον κρασίον τοῦ Νησίου (τοῦ πλησίον τῆς Καλαμάτας) ἐνὸς ἔτους, τὸ ὁποῖον καθ' ὅλα ἦτο ὅμοιον μὲ τὸ Βουρδιγαλικὸν τῆς Γαλλίας, καὶ ἤθελεν εἶσθαι καλῆτερον, ἂν τις εἶδιδε τὴν πρέπουσαν προσοχὴν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐμποροῦμεν νὰ φέρωμεν καὶ ἄλλα παραδείγματα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ λεγομένου. Ὁ Ἀθηναῖος λέγει ῥητῶς (Βιβλ. Α) ὅτι ὁ Ζακύνθιος καὶ Λευκαδίος οἶνος κτυποῦσιν εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐπειδὴ ἔχουσι γύψον· εἰς τούτους τοὺς τόπους τὴν σήμερον ἔχουν κρασία ἀξιώλογα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν βάλλουν ῥητίνην, οὐδὲ γύψον. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Διοσκορίδου (Βιβλ. ε'. μγ') εἰς πολλὰ μέρη καὶ εἰς τὴν Γαλατίαν ἐξόχως ἔβαλλον πολλὴν ῥητίνην· διότι ὁξύνιζεν ὁ οἶνος, ἐπειδὴ δὲν ὀρίμαζον αἱ σταφυλαὶ διὰ τὸ ψύχος. Ἡμεῖς, ἐξεύρομεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι, εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους τῆς παλαιᾶς ὀνομαζομένης Γαλατίας, τὴν σήμερον δὲν βάλλουσιν εἰς τὰ κρασία των οὐδὲ γύψον, οὐδὲ ῥητίνην, καὶ κάμνουν κρασία ὀνομαστά καὶ πολὺν καιρὸν διαρκοῦντα. Εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου μεταχειρίζονται κατὰ κράτος τὰ νομιζόμενα ταῦτα προφυλακτικὰ τοῦ οἴνου, σπανίως ἐμπορεῖ νὰ εὐρῆς κρασίον ἐνὸς χρόνου, διότι δὲν ἐξεύρουσιν τὸν τρόπον νὰ τὸ κατασκευάσωσιν, οὐδὲ πῶς καὶ πού νὰ τὸ φυλάξωσι.

Τὸ κρασίον εἶναι χημικῆς πράξεως γέννημα, τῆς λεγομένης οἰνώδους ζυμώσεως. Τὸ ἐκθλιζόμενον ἀπὸ τὰς σταφυλάς γλεύκος (μουστος) περιέχει ἐν μέρος ὑδατώδες, ἐν στοιχεῖον γλυκὺ, ζάχαρι, γλοιώδη τινὰ μέρη, κ.τ.λ. Τὰ τρία πρῶτα στοιχεῖα εἶναι τὰ ἀναγκαϊότατα εἰς γέννησιν τῆς οἰνώδους ζυμώσεως, διὰ τῆς ὁποίας τὸ ζάχαρι ἀναλυόμενον γεννᾷ τὸ οἰνόπνευμα (τὸ σπῆριτον). Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ σταφίδες καὶ τὰ σῦκα διαβρεχόμενα εἰς ἀνάλογον ποσότητα νεροῦ πάσχουσι τὴν οἰνώδη ζύμωσιν, καὶ δίδουν ἰκανὴν καὶ καλὴν ῥακὴν. Τὸ μέλι καὶ τὸ ζάχαρι ἐμποροῦν νὰ δώσωσιν ὁμοίως. Ὅσον ὀριμώτεροι καὶ γλυκύτεροι εἶναι αἱ σταφυλαί, τόσοσιν πλείοτερον οἰνόπνευμα ἐμποροῦν νὰ δώσωσι, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν κρασίον γίνεταί ἐπομένως τόσοσιν μᾶλλον δυνατώτερον, καὶ τόσοσιν πλείοτερον καιρὸν διατηρεῖται. Τὸ γεννόμενον λοιπὸν ἐκ τῆς ζυμώσεως οἰνόπνευμα εἶναι τὸ πρῶτιστον συντηρητικὸν τοῦ οἴνου· καὶ αὐτοῦ τὴν αὐξήσιν πρέπει νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν εἰς τὴν οἴνοποιάν, φροντίζοντες πῶς νὰ γένη ἢ ὅσον τὸ δυνατόν ἐντελεστέρα ἀνάλυσιν τοῦ

Ζακχάρως. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ἐξεύρωμεν πῶς νὰ προετοιμάσωμεν καὶ νὰ διευθύνωμεν πρεπόντως τὰ τῆς οἰνώδους ζυμώσεως. Οἱ ἰδιόκοί μας βάλλοντες κρασίον πράττουσιν ὅτι, εἶδαν, χωρὶς νὰ ἐνοῶσι τίποτε. Πατῶσιν ἢ ἡμισοπατῶσι τὰς σταφυλάς ὅπως τύχῃσι βάλλον μέσα εἰς τὸ γλεύκος ἀπὸ 10-25 ὀκάδας νεροῦ εἰς τὰς ἑκατόν· ἔπειτα ρίπτουν ῥητίνην ἀνὰ δέκα εἰς τὰς ἑκατόν, καὶ προσέτι γύψον, καὶ πρὶν σαραντίση ἀκόμη ἀρχίζουσιν καὶ πίνουσιν· οὕτω κάμνουν εἰς τὰ πλεῖστερα μέρη τῆς Πελοποννήσου. Καὶ στοχάσου πόσον ἀνόητα πράττουσιν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ κρασίου των. Ὁ γύψος βάλλεται διὰ ν' ἀφαιρέσῃ τὸ περισσὸν τοῦ ὑδατώδους καὶ νὰ μηδενίσῃ καὶ τὸ μηλικὸν ὀξύ, τὰ δύο σώματα δηλ. τὰ ὁποῖα πλεονάζοντα εἶναι αἰτία τῆς ὄξυνίσεως τοῦ οἴνου. Ὅταν αὐτοὶ βάλλουν ἀπὸ τὸ ἓν μέρος νερόν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο γύψον, κάμνουσιν ἓν ἀνόητον ἔξοδον, χαλοῦσι τὴν ποιότητα τοῦ κρασίου των καὶ τὸ καταστήνουσι καὶ βλαβερὸν εἰς τοὺς πίνοντας· Ἐὰν αἱ σταφυλαὶ τύχῃσιν ἐκ τοῦ καιροῦ νερούλαϊ, ἐμποροῦν νὰ ὀλιγοστεύσωσι τὸ περισσὸν τοῦ ὑδατώδους διὰ τῆς προηλιάσεως αὐτῶν, ἢ διὰ τῆς καθεψήσεως ἐνὸς μέρους τοῦ γλεύκους, ἢ τέλος προσθέτοντες 2-3 ὀκάδας μελιτος εἰς τὰς ἑκατόν τοῦ γλεύκους διὰ ν' αὐξήσωσι τὸ οἰνόπνευμα. Ἡ δὲ ῥητίνη, τῆς ὁποίας ἡ μεγάλη μάλιστα ποσότης καταστήνει ὑπόπικρον καὶ ἀπῆδες τὸ κρασίον, ἐμπορεῖ καὶ αὐτὴ νὰ λειψῇ, ἢ ν' ἀναπληρωθῇ δι' ἄλλου τινὸς μὴ ἀλλοιόνοντος τὴν γεῦσιν καὶ τὴν ποιότητα τοῦ οἴνου. Ἡ ῥητίνη, νομίζω, ὅτι ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ καθαρῖζῃ τὸ κρασίον κατακρημνίζουσα τὰ εἰς αὐτὸ διαλελυμένα γλοιώδη καὶ τρυγώδη μόρια. Τοῦτο δὲ τὸ καθάρισμα γίνεται διὰ τῆς μεταγίσεως ἀποχωριζομένου τοῦ κρασίου ἀπὸ τὴν κατακαθίζουσαν τρυγιάν εἰς τὸ βαρέλιον. Εἰς τοὺς βορείους τόπους μεταχειρίζονται ἔτι πρὸς τοῦτο τὴν ἰχθυόκολλαν· εἰς δὲ τοὺς μεσημβρινούς, τὰ λευκὰ τῶν αὐγῶν καὶ ἄλλα τινὰ, ὡς θέλομεν λαλήσει ἄλλοτε.

Εἰς τὴν ποιότητα καὶ τὴν γεῦσιν τοῦ κρασίου ἔχουσι μεγάλην ἐπιρροὴν τὸ κλίμα, τὸ εἶδος τῆς γῆς καὶ ἡ θέσις αὐτῆς, ἢ κατάσασις τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ αἱ ὥραι τοῦ ἔτους, τὸ εἶδος τῶν σαφυλῶν, ἢ καλλιέργεια καὶ ἡ ἡλικία τῆς ἀμπέλου, καὶ ἡ κατασκευὴ τέλος αὐτοῦ τοῦ κρασίου, ἥτις τροποποιεῖται καὶ αὐτὴ κατὰ τὰς ἀνωτέρω αἰτίας. Περὶ ὧν τούτων τῶν αἰτιῶν δὲν μᾶς συγχωρεῖ ὁ

καιρὸς οὐδὲ ὁ τόπος νὰ λαλήσωμεν κατὰ τὸ παρόν· ἀρκούμεθα μόνον νὰ διαλάβωμεν ἀπλῶς καὶ κυρίως περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς οἰνοποιίας, τὰς ὁποίας ὁ περίβλεπτος Σιαπτάλιος ἐξέθεσεν εἰς τὸ ἐπὶ τούτου ἀξιόλογον σύγγραμμά του, καὶ ἡ πείρα ἐβεβαίωσεν. Ἡ ἐκθεσις μας θέλομεν πασιγίσει νὰ γενῇ εὐληπτος εἰς τοὺς πολλούς· δὲν θέλομεν δὲ παραμελήσει ν' ἀναφέρωμεν καὶ ὅσα ἐξεύρωμεν ἰδιάζοντα εἰς τινὰς τόπους τῆς Ἑλλάδος. Ὁ σκοπὸς μας εἶναι νὰ βελτιώσωμεν καὶ ν' αὐξήσωμεν τὴν τιμὴν ἐνὸς μεγίστου καὶ πολυτίμου προϊόντος τοῦ τόπου μας· ἀπ' αὐτοῦ δὲ γινομένου καλοῦ θέλει ἀξήνηθῇ ἡ εὐπορία τοῦ γεωργικοῦ μας λαοῦ, καὶ ἡ εὐπάθεια προσέτι ὄλων ἡμῶν. Ἐξεύρωμεν ὅτι διὰ τὴν ἀμάθειαν καὶ διὰ τὰς προλήψεις δὲν θέλουν εἰσακουσθῆ κατὰ πρῶτον οἱ λόγοι μας· ἔχομεν ὅμως τὸ θάρρος μας εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὸν κόσμον κτηματίας καὶ τοὺς ἄλλους εὐκαταστάτους, ὅσοι βάλλουν πρὸς χρῆσιν των κρασίον, καὶ τοὺς παρακαλοῦμεν νὰ κάμωσι δοκιμὴν εἰς μίαν τινὰ μικρὰν ποσότητα κατὰ τὰ ἐδῶ γραφόμενα, βεβαιούνοντές τους ὅτι δὲν θέλουν μετανοήσει. Ἀπὸ τὰς δοκιμὰς καὶ παρατηρήσεις αὐτῶν θέλουν παρακινήθῃ καὶ οἱ γεωργοὶ μας, βλέποντες τὸ ἀποτέλεσμα, εἰς τὸ ν' ἀλλάξωσι τρόπον. Ὅσοι δὲ θέλουν νὰ μᾶς κοινοποιήσωσι τὰς κατὰ τόπους δοκιμὰς καὶ παρατηρήσεις των ταύτας, θέλομεν τὰς δημοσιεύσει εὐχαρίστως, καὶ τοῖς ἀποκριθῆ προθύμως εἰς ὅσας ἐρωτήσεις μᾶς κάμωσι.

Τ ρ ύ γ ο ς .

Ὁ τρύγος εἶναι τὸ πρῶτον ἔργον τὸ πρὸς οἰνοποιίαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν γενεῇ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ μέσα Αὐγούστου καὶ τελειώνει εἰς τὰ ὀρεινότερα μέρη περὶ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου. Αἱ σταφυλαὶ εἶναι πολλῶν εἰδῶν· εἶναι παρατηρημένον ὅτι αἱ τοῦ αὐτοῦ εἶδους εἰς μίαν ἀμπελον σπανίως ὀριμάζουσιν ὅλαι κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, πολὺ μᾶλλον ὅταν τύχῃσι νὰ ἦναι εἰδῶν διαφόρων· διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τρυγῶνται συγχρόνως ὅλαι αἱ ὀριμοί, καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας αἱ ἄλλαι, ἀφ' οὗ ὀριμάσωσι καλῶς καὶ αὐταί. Ὅστις θέλῃ νὰ κάμῃ καλὸν κρασίον, καὶ μόνιμον πρέπει νὰ προσέχῃ τοῦτο, καὶ νὰ χωρῖζῃ μάλιστα καὶ τὰς σαπημένας σταφυλάς καὶ ῥάγας, τὰς ἐχούσας χῶμα ἢ ἄλλας ἀκαθαρσίας, καὶ τὰς ἄωρους, διὰ νὰ τὰς πατῇ χωριστά. Ὁ καιρὸς τῆς ὀριμότητος τῶν σταφυλῶν γνωρίζεται ἀπὸ τὰ ἐξῆς σημεῖα ἐνομιμένα. Ὅταν ἡ σταφυλὴ ὀριμάσῃ καλῶς, ἂ τὸ βότρυ-

χόν της (1) γίνεται εις τὴν οὐράν του μελανωπόν· β', ὅλος ὁ βότρυς γέρνει ὡς τὰ μαραχμένα φύλλα· γ', αἱ ῥάγες φαίνονται ὑαλιστεραί καὶ διαφανεῖς, καὶ οἱ σπόροι των, ὄντες μελκωποὶ, ἐκβαίνουσι χωρὶς νὰ ἔχωσι τίποτε κρεατώδες ἐπάνω των κολλημένων· δ', τὸ βότρυχον κόπτεται εὐκόλως ἀπὸ τὸ κλῆμα, καὶ αἱ ῥάγες εὐκόλως ἀποσπῶνται ἀπ' αὐτό. Τελευταῖον ὁ ζωμός των σαφυλῶν εἶναι νόστιμος εἰς τὴν γεῦσιν, γλυκὺς, πηκτὸς καὶ κολλώδης.

Ὅταν ἐκ τῶν ἀνωτέρω σημείων γνωρισθῇ ἡ ὠριμότης, ἀρχίζει καὶ ὁ τρύγος εἰς ἡμέραν εὐδίων, ἀφ' οὗ ὁ ἥλιος ἐξατμίζει τὴν εἰς τὰς σαφυλάς δρόσον τῆς νυκτός. Ἔτσι ἔχουσι σκοπὸν νὰ κἀμωσιν ἄσπρον κρασίον καὶ ἀρωμαδες, ὡς τὸ τῆς Καμπανίας, ἐκεῖνοι κόπτουσι τὰς σαφυλάς ἐχούσας τὴν δρόσον καὶ εἰς ἡμέραν ὀμιχλώδη, οὐδὲ τὰς ἠλιάζουσι παντελῶς. Ὁ ἴδιος οἰκοκύριος πρέπει νὰ ἐπισταθῇ τὸν τρύγον ἔχων ἀνθρώπους γυμνασμένους εἰς τοῦτο τὸ ἔργον καὶ προσεκτικούς. Πρέπει νὰ κόπτονται αἱ ὠριμοὶ σαφυλαὶ καὶ μὴ σαπημέναι μὲ ψαλίδια κάτω ἀπὸ τὸ μελανωπὸν μέρος τῆς οὐράς, κοντὰ εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν πρώτων ῥαγῶν, νὰ καθαρίζονται ἐπιμελῶς ἀπὸ τὰς σαπημένας ῥάγας καὶ τὰ ξηρὰ φύλλα, ν' ἀποθέτῶνται προσεκτικῶς εἰς καλάθια ἢ μικρὰ κοφίνια, ὥστε νὰ μὴ καταθλίβωνται ἀπὸ τὸ βᾶρος των ἢ ξεκοιλιάζωνται, καὶ νὰ μεταφέρωνται χωρὶς πολὺν τιναγμὸν εἰς τὸν τόπον τοῦ ἠλιάσματος, ἢ εἰς τὸν ληνόν, ἂν δὲν θελῇ ὁ οἰκοκύριος, ἢ ἂν ὁ καιρὸς δὲν τὸν συγχωρῇ, νὰ τὰς ἠλιάσῃ.

Προπαρασκευὴ εἰς τὴν οἶνον ὁδηζύμωσιν.

Τὸ ἠλιάσμα σκοπὸν ἔχει νὰ ἐξατμίσῃ τὸ περισσὸν ὑδατώδες μέρος τῶν σαφυλῶν, νὰ κάμῃ πηκτὸν τὸν ζωμόν, νὰ μετριάσῃ τὴν ὀσμὴν τῆς ἀναθράσεως καὶ νὰ καταστήσῃ τὸ κρασίον, ἄσπρον ὃν ἡ μαῦρον, πηκτουλὸν καὶ πνευματώδες. Οἱ παλαιοὶ ἠλιάζουσι τρεῖς ἡμέρας τὰς σαφυλάς μεταγυρίζοντες αὐτὰς τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν τετάρτην τὰς ἐπάτων. Εἰς τινὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἕως τὴν σήμερον ἠλιάζουσι τὰς σαφυλάς 4 ἕως 8 ἢ καὶ 10 ἡμέρας, ἔπειτα ἀφ' οὗ τὰς ἀφήσωσιν ἄλλας 4 ἡμέρας σωρευμένας εἰς τὸν ληνόν, τὰς πατώσιν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ τόσων ἡμερῶν ἠλιάσμα καὶ τὸ σώρεμα πράσσονται περιττῶς καὶ πα-

(1) Βότρυχος λέγεται τὸ σαμπουρον· οἱ Ἀθηναῖοι τὸ ὀνομάζουσι τὴν σήμερον β ο ὑ β ο υ χ ο ν κατὰ παραφθορὰν τοῦ βότρυχος, ὅθεν καὶ ἡμεῖς τὸ λέγομεν οὐδατέρως βότρυχον.

ραλόγως. Διότι ὅσον ὑδατώδεις καὶ νερούλαι τύχῃσι νὰ ἦναι αἱ σαφυλαὶ, 8 καὶ 10 ἡμέρας ἠλιάζομεναι εἰς τὸν καυσικώτατον ἥλιον τοῦ κλίματος τῶν νήσων μας, ξηραίνονται ὑπέροχον, καὶ πηκτόνευται ὑπὲρ τὸ μέτρον ὁ ζωμός των. Τοῦτο τὸ κακὸν μετριάζεται ὑπερὸν ἀφινόμενων τέσσαρας ἡμέρας μέσα εἰς τὸν ληνόν, διότι σωρευμένοι οὔσαι αἱ σαφυλαὶ νοτίζονται τὴν νύκτα καὶ ἰδρῶνουσιν· ἐκ τούτου λαμβάνουσιν ἐν μέρος ὑγροῦ. Ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ καὶ συγκαίονται ἐκ τούτων, καὶ ἀρχίζει ὁ θρασμὸς τῆς σήψεως εἰς τὸ διάστημα τῶν 4 ἡμερῶν, ἡ γεῦσις καὶ ἡ ποιότης τοῦ κρασίου πρέπει εἰς ἅπαντος νὰ ἀλλοιῶνται· χασομεροῦν λοιπὸν εἰς ἀμαθείας εἰς μάτην, καὶ κοπιάζουσι εἰς τὸ νὰ χαλάσωσι τὸ κρασίον των. Οἱ παλαιοὶ ἔπραττον εὐλογώτερα, καὶ κατ' αὐτοὺς καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ πράσσωμεν· νὰ ἠλιάζομεν τὰς σαφυλάς 4 ἢ 5 ἡμέρας τὸ πολὺ ἀναλόγως μὲ τὸ ὅσον ἔχουσι ὑδατώδεις, καὶ ἀμέσως τὴν ἐπαύριον νὰ τὰς πατώμεν.

Οἱ παλαιοὶ κατῴρθον τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἠλιάσματος διὰ τῆς καθεψήσεως, τὴν ὁποίαν ἔκαμνον εἰς δύο βαθμοὺς διαφόρους· ἀλλοῦ μὲν, ὡς εἰς τὴν Λακωνίαν, ἔβραζον τὸ γλεῦκος, ἕως οὗ ἐφύραινεν τὸ πέμπτον· ἀλλοῦ δὲ, ὡς εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, ἕως οὗ ἔμενε τὸ τρίτον ἢ τὸ τέταρτον· τὸ δὲ καθεψῆμένον οὕτω κρασίον ἐγένετο, ὅτε ἐπαλαιόνετο, τόσον πηκτὸν, ὥστε τὸ ἀνέλουν εἰς νερὸν διὰ νὰ τὸ πῶσι. Τὸ καθεψῆμα τοῦτο ἐμποροῦν νὰ τὸ μεταχειρίζωνται εἰς τόπους, ὅπου ὁ τρύγος εἶναι ὄψιμος καὶ τὰ κρασία γίνονται λεπτὰ, ὡς τὸ ὄροπεδον τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ τὰ λοιπὰ ὄρεινὰ μέρη, ὅπου τὰ κρασία γίνονται λεπτὰ καὶ ἀδύνατα· ἐν μέρος καθεψῆμένου γλεῦκου, σμιγνόμενον μὲ τὸ ἐπίλοιπον, αὐξάνει τὴν ἀνάθρασιν καὶ τὸ οἰνώπνευμα, καὶ δίδει δύναμιν καὶ διάρκειαν εἰς τὸ κρασίον, ὅσας μ' ἄλλον τρόπον δὲν ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ.

Τινὲς τῶν ἀγρονόμων συμβουλεύουσι νὰ πατώσι τὰς σαφυλάς, ἀφ' οὗ τὰς ξερῶναιάσωσι, τούτέστιν ἀφ' οὗ χωρίσωσι τοὺς βοτρυχοὺς ἀπὸ τὰς ῥάγας· ἄλλοι πάλιν θέλουσι τὸ ἐναντίον, καὶ ἀμφότεροι ὑπερασπίζουσι τὴν γνώμην των φέροντες τὴν πείραν μάρτυρα. Ἐχουσι δίκαιον ἀμφότεροι, διότι δὲν πρέπει ὅλαι αἱ σαφυλαὶ νὰ ξερῶναι· ἠλιάζονται. Τὸ βότρυχον ἔχει τι σφῶν ἢ αὐσηρὸν, τὸ ὁποῖον μεταδίδει εἰς τὸ κρασίον· ὅθεν ἀλλοιῶνει αὐτοῦ τὴν γεῦσιν, χωρὶς νὰ προσθέσῃ

τι ἀφ' ἑαυτοῦ οὔτε εἰς τὸ πνευματώδες, οὔτε εἰς τὸ ἀρωματικόν του. Ἐμπορεῖ προσέτι ν' αὐξήσῃ τὸν ἀναβρασμόν· ἐκ τούτου δὲ ἔπεται ὅτι, ἀναλυμένου ἐντελέστερον τοῦ γλευκός του περιέχοντος πολὺ ζάχαρι, παράγεται πλειότερον οἰνόπνευμα. Συνάγεται λοιπὸν ἐκ τῶν ἄνω εἰρημένων ὅτι εἰς πολλὰ ἀδύνατα κρασία καὶ ἀνούσια, ὅποια εἶναι τὰ προερχόμενα ἀπὸ κοίλους καὶ καθύγρους τόπους, συμφέρει ν' ἀφίεται τὸ βότρυχον, τοῦ ὁποίου ἡ σφύρτης διορθώνει ὁπωσοῦν τὴν ἀνούσιον γεῦσιν καὶ τὴν ἀδυναμίαν ἐκείνων· καὶ ὅτι ὅσον ὠριμώτεροι εἶναι αἱ σταφυλαί, τόσον ὀλιγώτερα πρέπει νὰ ἐκβάλλωνται βότρυχα.

Εἰς τὰς ἐναντίας περιστάσεις, ἢ ὅταν ἔχῃς ἄσπρα σταφύλια, ἢ θέλῃς νὰ δώσῃς νοστιμωτέραν γεῦσιν καὶ ἀρωματικὸν πλειότερον εἰς τὸ κρασίον, ἐκβάλλε μετὰ προσοχῆς τὰ βότρυχα. Πρὸς τοῦτο ἔχουν δικράνια μὲ τρεῖς ὀδόντας, τῶν ὁποίων τὸ πάχος εἶναι πλειότερον πρὸς τὰ ἄνω τὰ χόνουν μέσα εἰς τὸν κάδον, ὅπου εἶναι αἱ σταφυλαί· τὰ περιγυρίζουν ἕνα γύρω μὲ ταχύτητα, καὶ οὕτως ἀποσπῶντες τὰς βᾶγας ἀνασύρουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὰ βότρυχα, τὰ ὅποια ρίπτουσι εἰς ἄλλο ἀγγεῖον διὰ νὰ τὰ ἀναμιζῶσιν ἔπειτα μὲ τὰ σέμψυλα ἢ σήπουρα.

Αἱ σταφυλαί, εἴτε ἀπὸ τὴν ἄμπελον κατ' εὐθεῖαν φερόμεναι, εἴτε ἀπὸ τὸ ἡλίασμα, δὲν πρέπει νὰ μένωσι σωρευμένοι πλειότερον ἀπὸ μίαν ἡμέραν, χωρὶς νὰ πατηθῶσι. Τὸ δὲ πάτημα πρέπει νὰ γίνεταί μὲ μεγάλην προσοχὴν καὶ ἰκανὴν ὥραν, ὥστε ὄχι μόνον νὰ μὴ μένωσι βᾶγες ἀκέραιαι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δέσμα των ὑποκάτω νὰ μὴ μένη τίποτε κρεατώδες· ἀλλέως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γένη ἡ ζύμωσις τοῦ ὄλου ἐντελής, οὐδὲ σύγγραφος. Καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα συναθίζουσι νὰ πατῶσι τὰς σταφυλάς μέσα εἰς ληνοὺς λιθοκτίστους ἐκ τούτων ἐκρέει τὸ ὑγρὸν μέσα εἰς ὑπολήνια, ἐκ τῶν ὁποίων ἀνασύροντες το εὐθὺς, το μεταφέρουσι μὲ ἄσκους εἰς τὰ θερέλια. Εἰς πολλὰ ὀλίγα μέρη τὸ μεταγγίζουσι εἰς κάδας μεγάλας, ἀνακατώντες το μὲ τὰ σήπουρα διὰ νὰ θράσῃ μαζῇ μ' αὐτὰ· ἀλλ' ὅμως καὶ διὰ τὸ πάτημα καὶ διὰ τὸ θράσιμον εἶναι καλλήτερον νὰ μεταχειρίζεται τις κάδας καὶ πατητήριον, ὡς εἰς τὴν Σμύρνην, ὅπου πάντοτε ἀφίεται τὸ μαῦρον κρασίον ν' ἀναβράζῃ μὲ τὰ σήπουρα. Ἐκεῖ δὲν ἔχουν ληνοὺς, ἀλλὰ κάδας μεγαλωτάτας, ἐπάνω εἰς τὰς ὁποίας βάλλουσι τὸ πατητήριον. Εἶναι δὲ τοῦτο ὡς κύβος κομμένος

εἰς τὴν μέσην, ἢ σενδοῦκιον τετράγωνον καρφωμένον ἐπάνω εἰς δύο μακρὰ ξύλα, τῶν ὁποίων αἱ ἄκραι ἐπιστηρίζονται ἐπάνω εἰς τὰ χεῖλη τῆς κάδης· ὁ πάτος του συνίσταται ἀπὸ τρεῖς σανίδας, τῶν ὁποίων ἡ μεσαία εἶναι κινητή· εἰς τὰς 4 γωνίας ἐξέχουσι καὶ 4 ξύλα ὡς σῦλοι, εἰς τὰ ὅποια ἐπιστηρίζουν τὰς χεῖρας των οἱ πατοῦντες. μέσα εἰς αὐτὸ το πατητήριον θαλλόμενα ἀπὸ ὀλίγα τὰ σταφυλία πατῶνται ἀπὸ ἐνὸς ἢ δύο ἀνθρώπων. Οὗτοι, ἀφ' οὗ τὰναγυρίσωσι πολλάκις μὲ τοὺς πόδας των καὶ τὰ καταπατήσωσι καλῶς, σηκῶνουσι τὴν κινητὴν σανίδα, καὶ σπρώχοντες τὰ σήπουρα μὲ τὸν πόδα, τὰ ρίπτουσι μέσα εἰς τὴν κάδην, ὅπου προτοῦ ἔρρεε τῶ πατηθέντων ὁ ζυμός. Βάλλουσι τὴν σανίδα εἰς τὸν τόπον τῆς, καὶ ἀρχίζουσι πάλιν τὴν αὐτὴν πράξιν, ἐμβαλλόντες ἄλλας σταφυλάς.

Οἱ ληνοὶ, αἱ κάδαι, τὰ πατητήρια καὶ ὅλα τὰ ἀγγεῖα τὰ πρὸς τὸν τρύγον καὶ τὸ πάτημα τῶν σταφυλῶν μεταχειριζόμενα, πρέπει νὰ ἦναι πολλὰ πασρικά. Οἱ παλαιοὶ εἶχον μεγάλην προσοχὴν εἰς τοῦτο, πλύνοντες καὶ καπνίζοντες τοὺς ληνοὺς καὶ τὰ ἀγγεῖα των μὲ μίαν δεισιδαίμονα, οὕτως εἶπεῖν, ἀκρίβειαν. Οἱ ληνοὶ καὶ αἱ κάδαι ἀφ' οὗ πλυθῶσι καλῶς, πρέπει ν' ἀλείφωνται ἢ ν' ἀσβεζώνονται μὲ ἀσβέσην, ἐκείνην τὴν ὥραν σβυνομένην, παρόμοια, ὡς ἀσπρίζομεν συνήθως τοὺς χορηγωμένους τοίχους τῶν ὀσπητίων. Τοῦτο μάλιστα πρέπει νὰ τὸ κάμη τις, ὅταν αἱ σταφυλαί του δὲν ἦναι πολλὰ ὠριμοί, καὶ τὸ κρασίον του ἔχῃ τι ὑπόζυνον, καὶ ἀργῇ νὰ γένη· ἢ ἄσβεστος ἀφαιρεῖ τὸ ὄζυ ἐνεργοῦσα ὡς ὁ γύψος, μὴ βλάπτουσα ὅμως ὡς ἐκεῖνος.

Διοίσεις τῆς εἰς τὴν κάδην ζυμώσεως.

Τὰ ἀπὸ ὠριμοὺς καὶ πηκτοζώμοις σταφυλάς γεννώμενα μαῦρα καὶ παχέα κρασία, εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὅποια χρειάζονται κατ' ἐξοχὴν νὰ θράζωσι μαζῇ μὲ τὰ σήπουρα μέσα εἰς τὰς κάδας. Ἄμα ἐκθλιφθῇ τὸ γλευκός, ἀρχίζει αὐτὸς ὁ ἀναβρασμός· καὶ πρὶν ἀκόμη τελειωθῇ τὸ πάτημα μιᾶς κάδης, βλέπομεν, ὅτι ἀναβαίνουσι φυσαλίδες εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, σχηματιζόμεναι ἀπὸ τὸ ἀνθρακικὸν ὄζυ, τὸ ὁποῖον γεννᾶται ἀπὸ τὴν οἰνώδη ζύμωσιν. Διὰ νὰ γίνεταί δὲ ἡ ζύμωσις αὐτὴ ὁμαλῶς εἰς τὸ ὄλον καὶ νὰ κάμη τακτικῶς τὴν περιόδόν τῆς, πρέπει μία κάδη τὴν αὐτὴν ἡμέραν νὰ γεμίξεται καὶ νὰ μὴ προσθέταται τὴν αὔριον ἄλλο νέον τρύγημα εἰς αὐτήν. Ἐὰν αἱ σταφυλαί δὲν

ἦναι ἱκανῶς ὠριμοί, ἢ τρυγηθῶσιν εἰς ἡμέραν θροχερὰν, ἢ ὁ καιρὸς ἦναι ψυχρὸς (1), ἢ καὶ ἡ ποσότης τῶν πατηθέντων σταφυλίων ἦναι μικρὰ, τότε ἀργοπορεῖ καὶ ἡ ζύμωσις. Ἴδου δὲ πῶς πρέπει νὰ οἰκονομηθῆται αὕτη, διὰ νὰ λαμβάνη καλὴν ἔκβασιν.

Βάλλε τὴν κádην σου πάντοτε εἰς ὑπόσκεπον τόπον, ἀφινέτην ἱκανῶς εὐκαιρον διὰ νὰ μὴ κινδυνεύῃς ἔπειτα εἰς ζημίαν, ὅταν σφοδρὴν ὁ ἀναθρασμὸς, ἀπὸ τὸ ἐξωχέλισμα ἢ τὸ σπάσιμον τῶν στεφανίων.

Ὅταν ἀργοπορῇ ὁ ἀναθρασμὸς ἀπὸ κάμμιαν ἀπὸ τὰς ἄνω εἰρημένας αἰτίας, χύσε μέσα εἰς τὴν κádην δύο ἢ τρεῖς κακκαβιάς θρασμένου γλεύκου (μούστου), καὶ ἀνακάτωσε τὸ ὅλον καλῶς μ' ἐν κυκλωτερὲς σανίδιον, τὸ ὅποιον ἔχει εἰς τὸ κέντρον του καρφωμένον ἐν μακρῷ κοντάριον ὡς χέριον. Τὸ ἀνακάτωμα τοῦτο συμφέρει νὰ γίνεται κάθε 12 ἢ 24 ὥρας, ὅπταν ὁ ἀναθρασμὸς φαίνεται ἀδύνατος· ἐξεναντίας, ὅταν ἦναι δυνατός, δὲν χρειάζεται κανενὸς εἰδους ἀνακάτωμα.

Πρέπει νὰ ἔχῃς τὴν κádην σου σκεπασμένην μὲ τὸ σκέπασμά της. Ἀπὸ τὴν ὄρυμν τῶ ἀναθρασμοῦ τὰ σήπουρα ἀπωθοῦνται πρὸς τὸ ἄνω μέρος καὶ σχηματίζουσιν ἕνα πῖλον (σκουφίαν)· τοῦτος ὁ πῖλος ἐπειδὴ ζηραίνεται ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, συνεθίζου εἰς τινὰς τόπους κάθε 24 ὥρας νὰ τὸν ἀναποδογυρίζωσι, πατοῦντος ἑνὸς τὰ εἰς τὴν κádην σήπουρα ἀπὸ ἑνὸς μέρους, ἕως οὗ ν' ἀναποδογυρισθῶσι καὶ νὰ θουτηθῶσι πάλιν εἰς τὸ ὑγρὸν τοῦτο ὅμως εἶναι εὐλαβερὸν, ἐπειδὴ τὰ τῆς ἄνω ἐπιφανείας σήπουρα ὀξυνίζει ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ· αὐτὰ δὲ ἀνακατονόμενα καθημέραν φέρουσι μίαν ἀρχὴν ὀξυνίσματος εἰς τὸ κρασίον, ἧτις ἔπειτα ἐμπορεῖ νὰ φανερωθῇ. Τὸ καλῆτερον εἶναι νὰ θάλλῃς τὸ σκέπασμα τῆς κádης ἐπάνω εἰς τὰ σήπουρα καὶ νὰ τὸ πλακόνῃς μὲ πέτρας, ὥστε αὐτὰ νὰ μένωσι βυθισμένα πάντοτε μέσα εἰς τὸ ὑγρὸν, εἰς τὸ ὅποιον τότε δίδουσι καὶ χρῶμα ζωρρότερον.

Εἰς τὴν ζύμωσιν ἐπάνω ἐξατμίζεται ἀνθρακικὸν ὀξὺ, ἐκεῖνος ὁ ἀήρ ὅστις κτυπᾷ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ πλησιάζοντος εἰς τὴν κádην, καὶ τὸν θανατόνει πολλὴν ὥραν ἀναπνεόμενος. Αὐτὸς ἐξατμίζομενος σί-

(1) Εἰς τὰ ψυχρὰ κλίματα, ὅταν κάμη κρύον, ἀνάπτουσι φωτῖαν εἰς τὰ κατώγια, ὅπου θύουσι τὴν κádην καὶ τὴν σκεπάζουσι.

ρει μαζῆ του καὶ ἐν μέρος ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα, τὸ ὅποιον συσθίνει ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ κρασίου. Διὰ νὰ ἐμποδίζεται τοῦτο, πρέπει νὰ ρίπτῃς ἐπάνω ἀπὸ τὸ στόμιον τῆς κádης ἐν σάγουλον ἢ ἄλλο πανίον ὅποιονδήποτε. Ὅταν ὁ ἀναθρασμὸς τρέχῃ καλῶς καὶ τακτικῶς τὸν δρόμον του, μὴ ἐγγίξῃς ποσῶς τὴν οὕτω σκεπασμένην κádην σου, ἕως εἰς τὸν καιρὸν τῆς μεταγγίσεως τοῦ κρασίου εἰς τὰ βαρέλια.

Ὁ καιρὸς οὗτος κρέμεται ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς ὠριμότητος καὶ ποιότητος τῶν σταφυλῶν, ἀπὸ τὴν θερμοκρασίαν τῆς ἀτμοσφαιρας ἀργούσης ἢ ταχυνούσης τὸν ἀναθρασμὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ οἰκοκυρίου τὴν γνώμην, θέλοντος ἄλλου γλυκύτερον ἢ ξανθότερον τὸ κρασίον, καὶ ἄλλου αὐστηρότερον ἢ συφότερον καὶ μελανώτερον. Μ' ὅλα ταῦτα, τὰ λεπτὰ κρασία καὶ τὰ ξανθωτὰ δὲν ἀφίνονται πολλὰς ἡμέρας νὰ θράζωσιν εἰς τὴν κádην, διότι χάνουν τὴν δύναμίν των καὶ τὸ χρῶμά των· τὰ δὲ παχέα, τὰ γλυκὰ καὶ μαῦρα πρέπει ν' ἀφίνωνται περισσοτέρας. Ἐν γένει δι' ὅλα λαλοῦντες ἐμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς τὸ κλίμα μας δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας τὸ ὀλιγώτερον, καὶ 12-16 τὸ περισσώτερον, ἀρκούσιν. Ἐς δὲ γνώρισμα τῆς μεταγγίσεως εἰς τὰ βαρέλια ἔχουσι τινες τὰ ἐξῆς· α', ὅταν ἴδωσιν ὅτι ὁ ἀναθρασμὸς ὀλιγοσεύῃ καὶ ὁ πῖλος ἀρχίζῃ νὰ κατακάβεται· β', ὅταν ἀπογευόμενοι τὸ γλεύκος αἰσθάνωνται μίαν γεῦσιν καυστικὴν ὀλίγον, διαδεχομένην τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην καὶ ζακχαρώδη τοῦ γλεύκου. Ἐς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅμως ἐπειδὴ δυσκόλως γνωρίζεται αὐτὸς ὁ βαθμὸς, τὸ νὰ προλαμβάνεται ἢ μεταγγίσις ἀπὸ τὴν κádην εἶναι καλῆτερον, ἢ ν' ἀναβάλλεται, καθὼς θέλομεν εἰπεῖ εἰς τὰ ἐπόμενα. (Ἡ συνέχεια εἰς τὰ ἐπόμενα).

Περὶ χρυσογραφίας.

Συχνάκις συνειθίζουσι οἱ Ἕλληνες νὰ λαμπρύνουσι καὶ νὰ καλλωπίζουσι τὰ βιβλία των μὲ χρυσοῦς χαρακτῆρας, καὶ διὰ τοῦτο οἱ χρυσογράφοι μνημονεύονται ὑπὸ τῶν συγγραφέων. Μεταξὺ τούτων Θεοδοσίος τις Ἀδραμυτηνὸς ἀναφέρεται παρὰ τοῦ Κεδρηνοῦ· καὶ περὶ Ἀρτεμίου τοῦ αυτοκράτορος ὀμιλεῖ Σιμεὼν ὁ Λογοθέτης. Ἡ τέχνη ἐλέγετο χρυσογραφία. Εὐρίσκειται εἰς τὴν Καισαρικὴν βιβλιοθήκην εἰς κώδηξ Περὶ χρυσογραφίας, καὶ ἕτερος εἰς τὴν τῶν Παρισίων βασιλικὴν βιβλιοθήκην Κατασκευὴ τῆς χρυσογραφίας ἐπιγραφόμενος· ἐγράφη παρὰ

Θεοδώρου Πελεκάνου τοῦ Κερκυραίου τὸ 1478, καὶ συνίσταται εἰς τρία κεφάλαια δημοσιευθέντα παρὰ τοῦ Montfaucon εἰς τὴν Ἑλληνικὴν του Παλαιογραφίαν. Ἡμεῖς θέλομεν ἀναφέρει ἐν πρὸς παράδειγμα τῆς γλώσσης ἐκείνης τῆς ἐποχῆς.

α Διήγησις.

Περὶ τοῦ ποιῆσαι χρυσᾶ κεφάλαια ἐν βίβλοις.

Λάβε χρυσάφιν καθρὸν, καὶ λέπτυνον, καὶ ἀνάμιξον μετὰ ἀργυρίου ἐν πυρὶ εἰς τὸ χωνίον· εἶτα βάλε τειράφιν καὶ ἀνάμιξον μετὰ αὐτοῦ ἐπὶ μάρμαρον πορφυροῦν, καὶ τρίψον αὐτὰ ὅσον σοὶ δυνατόν, ἵνα γένηται ὡσερ πασπάλη, καὶ θές αὐτὰ εἰς πινάκιν ἀγανωτῶν πῆλινον· καὶ θές αὐτὰ ἐν πυρὶ μαλθακῷ, καὶ σκέπασσον μετὰ ὀστράκου καθαρῷ, καὶ ἐπιμελήθητι ἵνα ἐκκαθῆ ἕως οὗ ἐρυθριάσῃ· ἔπειτα ψυχρανθήτω ἐν μαρμαρῷ πορφυρῷ, καὶ τρίψον μετὰ ὕδατος πολλοῦ, καὶ μικροῦ σπογιαρίου, καὶ σύναξον αὐτὰ, καὶ βάλε εἰς ἀγεῖον καθαρὸν, καὶ ἕα αὐτὸ ὀλίγον, ἕως οὗ καθαρῶσθαι κάτω· καὶ ρίψας τὸ ὕδωρ πάλιν πλύνον αὐτὸ, ἕως οὗ καθαρῶσθαι ἀπὸ τῆς ὕλης· καὶ ὅταν θέλῃς γράψαι, βάλε ἀφ' ἐσπέρας κομμίδιν μετ' ὕδατος, καὶ σύγκαυσον μετὰ χρυσαφίου· εἶτα γράψον πρῶτον τὰ κεφάλαια, εἶτα τίθι ἕτερον μετὰ ὄχρας ἀναμιγμένον μετὰ τοῦ κομμιδίου, ἢ λαγγάνην μετὰ κινναβάρους· ἐπάνω δὲ κῦτῶν τῶν κεφαλαίων γράφε μετὰ ζωγραφικοῦ κονδυλίου, ὡς ἔθος ἐστὶ τῶν κονδυλίων, καὶ ἀποτελεῖ τὰ χρυσᾶ.

Ἄλλη ἐρμηνεία τοῦ Χρυσογράμματος ἀναγινώσκειται εἰς τὸ τέλος χειρογράφου τινὸς τοῦ δεκάτου ἐβδόμου ἴσως αἰῶνος, σωζομένου εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, γεγραμμένη εἰς τὴν καθομιλουμένην γλῶσσαν, τὴν ὅποιαν θέλομεν ἀναφέρει περιεργεῖας χάριν.

« Ἐπαρον φύλλον χρυσάφι καὶ καυχίον καθαρὸν, καὶ βάλε εἰς τὸ καυχίον μέλι καθαρὸν βούλαν μίαν (1), ἢ πλέον, καὶ φύλλον χρυσάφι ἐν,

(1) Τὴν λέξιν ταύτην δὲν εἶρον εἰς τὰ τῆς ἀρχαίας γλώσσης λεξικά, οὔτε εἰς τὸ τοῦ Δουκαρκίου (Glossarium med. et inf. Graec.). Εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Ροβέρτου Γ' βασιλέως τῆς Σκωτίας Κ. 22 εὐρίσκεται Bolla debet continere 12 Lagenas· καὶ ἡ λαγίνη περιεῖχε δώδεκα λίτρας ὕδατος. Γίνεται λοιπὸν δῆλον ὅτι ἡ βούλα, περὶ τῆς ὁποίας ὁ λόγος, εἶναι μέτρον χωρητικότητος, τοῦ ὁποίου τὸ βῆρος ἰσοδυναμεῖ μετὰ 144 λίτρας ὕδατος. Ἀλλὰ ἡ λέξις λάγηνος, ἢ εὐρισκομένη εἰς τὰ ἀνωτέρω φηθέντα διατάγματα εἶναι ἑλληνική· τί παράδοξον λοιπὸν ἂν καὶ ἡ λέξις βούλα

ἢ ὅσον ἐνὶ χρεῖα· καὶ μετὰ τοῦ μελιτος τρίψον εἰς τὸ καυχίον μέσα μετὰ τὸ δάκτυλόν σου, ἕως οὗ νὰ ἀνακατωθῇ· εἶτα βάλε νερὸν ὀλίγον, καὶ ἀνακάτωσε αὐτὸ, καὶ τρίψον μετὰ τοῦ μελιτος καὶ τοῦ χρυσαφίου, καὶ ἔρχεται τὸ μέλι ἐπάνω καὶ τὸ νερὸν, καὶ χύσει το, καὶ μένει τὸ μάλαγμα μοναχὸν εἰς τὸν πάτο· καὶ ἀνάλυσσον κομμίδι ἀλεξάνδρινὸν νὰ γένη ὡσάν νερὸ, καὶ ἀνακάτωσέ το μετὰ τὸ μάλαγμα καὶ θέλει γένει ὡς ὄχρας θεωρία· καὶ γράφε γράμματα μετὰ κονδυλίου καλάμου, ἢ μετὰ ζωγραφικῆς, ὡς οἰνοκοπία, καὶ ὅταν στεγνώσων, στίλβωσσε αὐτὰ μετὰ σκύλου δόντι τὰ κεφάλαια, καὶ φαίνονται.»

A. M.

Ε΄.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ.

Βάτραχος ζῶν εἰς τὸν στόμαχον ἐνὸν παιδίου.

Πολλάκις ἐλάλησαν ὅτι εὗρηκαν βατράχους ζωντανούς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δένδρον, τὰ ὅποια ἔσχισαν, ἢ μέσα εἰς μεγάλας πέτρας συντριφθείσας μετὰ τὴν βαρεῖαν ἢ μετὰ σφυρίον. Ἀλλὰ τὰ παράδοξα ταῦτα διηγήματα δὲν ἐπισηρίζονται εἰς μαρτυρίας ἀξιόπιστους. Τὸ ἀκόλουθον συμβεβηκὸς εἶναι πλειότερας πίσεως ἀξίον, διότι ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ κ. Ἄμφωνος, ἰατροῦ εἰς Βολώνην. Εἰς κάτοικος ἐνὸς πλησίον ἐκεῖ χωρίου τοῦ ἔφερε τὸν υἱὸν του, ὄντα ἕως δεκαπέντε ἐτῶν καὶ πάσχοντα πρὸ τριῶν χρόνων πόνους τοῦ στομάχου εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος, οἱ ὅποιοι ἐφαίνοντο νὰ προέρχωνται, καθὼς ἔλεγεν ὁ ἄρρωστος, ἀπὸ ἑνα πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ἐκινεῖτο καὶ τὸν κατέτρωγε. Ὁ κ. Ἄμφων τὸν ἐδιώρισε νὰ πέρνη ἐν τι καθάρσιον καθημέραν, ἕως οὗ ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ νὰ ἐξέλθῃ διὰ τῶν διαχωρημάτων· ἢ δευτέρα δόσις τοῦ ἰατρικοῦ ἐπέφερε τὸ σωτήριον τοῦτο ἀποτέλεσμα.

Ἡμεῖς μετὰ τὸ μέτρον τῶν βυζαντινῶν μετέβη εἰς τοὺς ἄλλους μὴ πολιτισμένους ἐπὶ λαούς, οἵτινες ἦσαν συνειθισμένοι νὰ εἰδῶνται τῶν κρατούντων Ῥωμαίων τὸ ὄνομα. Παράγεται δὲ ἴσως ἐκ τοῦ βῆλος, ἐπειδὴ τὰ ἀγγεῖα ἐκεῖνα ἦσαν πῆλινα. Τὸ λεγόμενον τῆς Κρούσκας λέγει ὅτι ἡ ἀρμανία βῆλος καὶ ἡ σαμία, ὅχι μόνον εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐχρησίμευον, ἀλλὰ καὶ ἀγγεῖα ἐξ αὐτῶν κατασκευάζον.

Τὸ παιδίον ἐξέρασεν ἓνα βάρταχον ζωντανόν, ὄντα ἐκείνου τοῦ εἴδους, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται συνήθως εἰς τὰ χωράφια, καὶ ὀνομάζεται φύσαλος (ἀσκολοῦτα)· ἠσθάνθη δ' εὐθύς τὴν εὐλαφροσιν, ὥστε ἔτρεξε χαρούμενον πρὸς τοὺς γονεῖς του νὰ δείξῃ ἐκεῖνον τὸν πειρακτικὸν ζένον (μουσαφίρη), τὸν ὁποῖον τὸσον καιρὸν ἔτρεφε μέσα εἰς τὸν σῶμαχόν του. Τὸ ζῶον εἶχε φθάσει σχεδὸν εἰς μέτριον μέγεθος καὶ ἐκβῆκε ζωντανόν· πλὴν εὐθύς ἀφ' οὗ ἀφείθη κατὰ γῆς, ἐσταύρωσε τοὺς πόδας του ἐπάνω εἰς τὴν κοιλίαν του, κ' ἐψόφησε. Φαίνεται ὅτι δὲν ἠμπόρεσε νὰ ὑποφέρῃ τὴν τὸσον ταχέαν μετάβασιν εἰς τὸν ἀέρα, τὸν ὁποῖον δὲν εἶχεν ἀναπνεύσει ἀκόμη, καὶ εἰς μίαν θερμοκρασίαν πολὺ κατωτέραν ἀπὸ τὴν τοῦ σώματος, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ἔζησεν. Ὁ νέος εὐθύς εὔρηκε τὸν ὕπνον, τὸν ὁποῖον πρὸ τούτου καιροῦ εἶχε χαμένον, καὶ ἀνέλαθε μετ' ὀλίγον καιρὸν τὴν ὑγίαν τὴν συνήθη εἰς τὴν ἡλικίαν του· ἀλλ' αἰσθάνεται καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του μίαν ἀπέχθειαν, ὅταν βλέπῃ φύσαλον· καὶ δὲν ἐμπορεῖ τις νὰ τὸν μεμφθῇ ὅτι κυριεῦεται ἀπὸ κάμμιαν πρόληψιν, τὴν ὁποίαν τίποτε δὲν διακαίολογεῖ· καθὼς καὶ αἱ κεραυνόπληκτοι συγχωροῦνται, ἂν αἰσθάνωνται κάπποιαν συγκίνησιν ἢ ταραχὴν, ὅταν ἀσράπτῃ καὶ βροντᾷ.

Ἡ Θ Ι Κ Α.

Δουλεῦειν πάθεσι χαλεπώτερον, ἢ τυράννοις. — Ἐλεύθερον ἀδύνατον εἶναι, τοῖς πάθεσι δουλεύοντα καὶ ὑπὸ παθῶν κρατούμενον. — Οὐδεὶς ἐλεύθερος ἑαυτοῦ μὴ κρατῶν. (Πυθαγόρ).

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Προσκαλοῦνται οἱ κατὰ τῶπους ἐπιστάται τοῦ παρόντος περιοδικοῦ πονήματος νὰ πέμψωσι διὰ τοῦ ταχυδρομείου τὴν συνδρομὴν τοῦ πρώτου ἐξαμήνου, καὶ ν' ἀνανεώσωσι τὴν διὰ τὸ νέον ἐξάμηνον.

Ὁ Ἐκδότης.